

Elhunyt II. János Pál

► Összeállításunk a 6–7. oldalon

„Annak, hogy bibliai verseket énekelünk, már – mondhatom – hagyományai vannak...”

► Interjú Gryllus Dániellel – 5. oldal

Szószeró – új ifjúsági rovat ► 9. oldal
Számvető számvetők ► 3. oldal
Ökumenikus lelkész körök... ► 4. oldal
Szarvason történt ► 9. oldal
Üdvözlünk-e az állatok? ► 9. oldal
Hrabovszky György emlékezete ► 10. oldal

„Aki egy »szokványos« második világháborús sztorira számít, annak csalódnia kell.”

► A kilencedik nap – 5. oldal

FOTO: SANTA BALÁZS

Krisztus azért jött, hogy örömet hozzon

Részlet II. János Pál Minden napra egy ima – Imádságok az év 365 napjára című kötetéből

Úgy jövök hozzátok, mint Jézus Krisztus szolgálja, és róla szeretnék beszélni. Krisztus azért jött, hogy örömet hozzon: örömet a gyermekeknek, örömet a szülőknek, örömet a családoknak és a barátoknak, örömet a munkásoknak és a tanulóknak, örömet a betegeknek és az öregeknek, örömet az egész emberiségnek. Az öröm valójában a karácsonyi üzenet vezérszó-lama és az evangéliumok visszatérő motívuma. Ne feledjük el az angyal első szavait, melyeket Mária-hoz intézett: „Üdvözlégy, kegyelemmel teljes! Veled van az Úr!” (Lk 1,28) És Jézus születését az angyal így nyilvánította ki a pásztorok számára: „Nagy örömet adok tudtul nektek és majd az egész népnek.”

(Lk 2,10) Évekkel utóbb, amikor Jézus számára hárton belovagolt Jeruzsálembe, „a nagy sereg tanítvány hangosan áldani kezdte örömeiben az Istent: (...) Áldott az Úr nevében érkező király!” (Lk 19,37–38) Tudjuk, hogy a tömegből néhány farizeus panaszkodni kezdett, mondván: „Mester, hallgassd el tanítványaidat!” De Jézus azt felelte: „Mondom nektek, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni.” (Lk 19,39–40)

Vajon nem igazak Jézus e szavai még ma is? Ha hallgatunk arról az örömről, mely abból származik, hogy ismerjük Jézust, városaink kövei fognak megszólalni! Mert mi a húsvét népe vagyunk, és az alleluja a mi énekünk. Szent Pállal együtt buzdítalak titeket: „Örüljete az Úrban szüntelenül! Újra csak azt mondom, örüljete!” (Fil 4,4)

És örvendezte, mert ő életünk gazdája!

250 éves a konfirmáció Magyarországon

Új időségi kiállítás az Evangélikus Országos Múzeumban

► A Deák téri Evangélikus Országos Múzeum első terme minden félévben új időségi kiállításnak ad helyet. Ebben a félévben a Magyarországon kétszázötven éves múltra visszatekintő konfirmáció a tárlat témája. A kiállított anyag érdekessége, hogy nagy része eddig nem volt látható, a raktárból került elő. A kiállítás a még nem és a már konfirmáltaknak is szól; a fiatalok számára újdonság, az idősebbekben pedig régi kedves emlékeket idézhet fel.

A megnyitó elején Harmati Béla László, a múzeum igazgatója köszöntötte az egybegyűlteket, illetőleg köszönetet mondott Zászkaliczky Zsuzsanna és Kertész Botond tudományos munkatársnak, akik a kiállítás anyagának összegyűjtésében segítettek. Ezután a zuglói evangélikus gyülekezet kamarakórusának hangversenye színesítette a programot Fekete Anikó vezényletével, majd Gáncs Péter püspök mondta el megnyitóbeszédét, aki arra kért: ha a Deák téren elmegyünk a metró bejárata mellett, akkor a nagy M betűről ne csak a metró jusson eszünkbe, hanem a múzeum is, amely a metróbejárattal szemben található, s ahol szintén láthatjuk az M betűt.

Van azonban egy harmadik M betű is – folytatta a püspök –, amelyet nem szabad elfelejtenünk: ez pedig a misszióra kell, hogy emlékeztessen bennünket.

Míg a múzeum tárgyai a múltba irányítják figyelmünket, a misszió előretökint. A konfirmáltaknak ez a jövőbe tekintő szolgálat a feladatuk, hogy ne csak fogadkozás maradjon a konfirmáció ünnepe elmondott szó, hanem valóra vált kérés lehessen: „Kérem a Szentlélek világosságát és erejét, hogy a bűn ellen harcoljak, a szeretetben növekedjek, és a hitben megálljak mindhalálig.” A múzeum falán a „Hic mortui vivunt, muti locuntur” felirat jelzi, hogy a múzeumban sem csak a múltba való visszatekintésről van szó, hiszen „Itt a holtak élnek, a néma beszélnék”. A kiállított tárgyak története megerősítheti a konfirmáltakat a misszióban, identitásuk megőrzésében, hiszen a tárgyak is tanítanak – fejtette ki Gáncs Péter.

► Folytatás a 8. oldalon

Valóságshow a parókián

► Ne gondoljon a kedves olvasó semmiféle új, megbotránkoztató televíziós programra. E cikk címével csupán a papnék és papnők múlt szombatán a Deák Téri Evangélikus Gimnázium dísztermében tartott csendesnapjára szerettem volna felhívni a figyelmet, amely alkalom a példaadás természetességéről, illetve annak terheiről is szólt.

„Légy példája a hívőknek” – szólított meg a kedves meghívólevél. Legyek példa... Felmerül a gondolat: vajon jól csinálom? Elégedetek velem? Ezek a szorongató kérdések is előkerültek ezen a szombaton, s a választ a legkifejezettebben talán Fatalin Helga lelkész fogalmazta meg kezdőáhitatában (Fil 2,15 alapján): a papnét olyan, mint az oltárhoz vezető, sokszor takarított templomi szőnyeg. Mindig frissen várja a gyülekezetet, és nem bánja, ha néha sáros lábak taposnak rajta, mert tudja, hogy itt valami történni fog, aminek ő is részese. Van funkciója, küldetése a lelkészfeleségletnek is; olyan ez – fogalmazta meg a lelkész – mint amikor a frissen takarított padba beülnek. Olyankor nem látszik a pad, de ott van, és tart. A kitartáshoz, a nagy „szakítószilárdság” eléréséhez szükséges erőt pedig Jézus Krisztus adja.

► Folytatás a 3. oldalon

Missziói nap

az Északi Evangélikus Egyházkerületben
Gödöllő, április 23., szombat

A Sátán rostáján

10.00: Megnyitó és köszöntés – Sándor Frigyes kerületi missziói lelkész
10.10: Áhítat – Albert Gábor gödöllői lelkész
A vanyarci énekkar szolgálata

De én könyörögtem érte...

10.45: Előadás: Jézus imádsága és a mi imádságaink – Bence Imre esperes
11.30: Csoportos beszélgetés
12.30: Ebédszünet

Erősítsd testvéreidet!

14.00: Énektanulás
Gondolatok az imádságról (filmrészletek); ének
Bizonyosságtételek meghallgatott imádságokról; ének
Közös imádság
15.30: Záróáhitat – D. Szabik Imre püspök

Kérjük, hogy a jelentkezéseket április 15-ig adják le.

A programokat a gödöllői református templomban tartjuk meg. A helyszín a városközpontban, az önkormányzati hivattal szemben található. A HÉV-vel érkezőknek a Szabadság téri megállóban, az autóbusszal érkezőknek a buszpályaudvaron kell leszállniuk. A vasútállomásról busszal vagy taxival lehet a centrumot elérni. Gépkocsival a főútról az M3-as autópálya felé kell befordulni.

Gödöllői Evangélikus Egyházközség
Albert Gábor lelkész
2100 Gödöllő, Kossuth L. u. 2.
Mobil: 30/638-7504
E-mail: godollo@lutheran.hu

A missziói nap résztvevői az egyházkerület vendégei lesznek ebédre. A Luther Kiadó egész nap jelen lesz kedvezményes vásárlási lehetőséggel.

Missziói nap

a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerületben
Nemeskér, április 23., szombat

9.00–9.30: Gyülekezés, énektanulás
9.45–10.00: Köszöntőt mond Verasztó János kerületi missziói lelkész
10.00–10.20: Evangélicizáció: A Sátán rostáján (Lk 22,31) – Baranyay Csaba községi lelkész
10.30–11.00: Előadás: De én könyörögtem érte... (Lk 22,32a) – Ittész János püspök
11.30–12.30: Csoportos beszélgetés (Lövoí Általános Iskola)
13.00–14.00: Ebéd (a lövoí Roto-Elzet Kft. éttermében)
14.00–15.15: „Isten a zene által is prédikálja az evangéliumot” (Luther) – Zenés délután: Szemek családi énekegyüttes, Églérő gospelkórus
Személyes bizonyosságtételek
15.15–15.45: Záróáhitat: Erősítsd testvéreidet! (Lk 22,32b) – Magassy Zoltán nemeskéri lelkész
15.45–16.00: Zárszó/Hirdetések/Úti áldás – Ittész János püspök

A programok a nemeskéri evangélikus templomban lesznek; fűtés nincs, kérjük, ennek megfelelően öltözzenek.
Kérjük, hogy a jelentkezéseket április 18-ig adják le.

Nemeskéri Evangélikus Egyházközség
Magassy Zoltán lelkész
9471 Nemeskér, Fő u. 106.
Tel.: 99/365-205
Mobil: 20/824-4808
E-mail: zmagassy@freemail.hu

A missziói nap résztvevői az egyházkerület vendégei lesznek ebédre. A Luther Kiadó egész nap jelen lesz kedvezményes vásárlási lehetőséggel.

Missziói nap

a Déli Evangélikus Egyházkerületben
Orosháza, április 23., szombat

9.00–9.30: Gyülekezés, énektanulás
9.45–10.00: Köszöntőt mond Ribár János esperes és Koszorús Oszkár egyházmegei felügyelő
10.00–10.20: Evangélicizáció: A Sátán rostáján (Lk 22,31) – Luptak György lelkész
10.30–11.00: Előadás: De én könyörögtem érte... (Lk 22,32a) – Szeverényi János országos missziói lelkész
11.30–12.30: Csoportos beszélgetés
13.00–14.00: Ebéd
14.00–15.00: Bizonyosságtétel szóban és zenében – Nagy Dorottya lelkész, doktorandusz
15.00–16.00: Szolgálatra indítás: Erősítsd testvéreidet! (Lk 22,32b) Kettős lelkésziktatás: Nagy Ervin és Nagy Ervinné – Gáncs Péter püspök
16.00: Zárszó/Hirdetések/Úti áldás

A programok az Orosházi Evangélikus Általános Iskola és Gimnáziumban (Bajcsy Zs. út 1.) lesznek, az iktatás pedig az evangélikus templomban.
Kérjük, hogy a jelentkezéseket április 18-ig adják le.

Orosházi Evangélikus Egyházközség
Ribár János esperes
5900 Orosháza, Thé Endre u. 2.
Tel.: 68/412-402
Mobil: 20/824-3423, 20/824-3425
E-mail: ribarj@bekeket.hu

A Luther Kiadó egész nap jelen lesz kedvezményes vásárlási lehetőséggel.

Jézus könyörög értünk

Lk 22,32a

É L Ő V Í Z

Gondolatok
a konfirmációról

Az Evangelikus Országos Múzeum új, időszakos kiállítását látva eszembe jutott a konfirmáció. Bár nem volt olyan régen, az emlékek mégis megfakultak már. Akárcsak a konfirmáció napján készült fotó, amely a keresztelesem megörökítő fénykép mellett foglal helyet az íróasztalomon. A két kép így folyamatában mutatja a magatehetetlen kisgyermekből majdnem felnőtt evangélikussá váló ember hitéletének főbb állomásait; s van még hely, később talán folytatható lesz a sor...

Vajon azok az emberek, akik a megsárgult fotókról néztek vissza rám a konfirmáció történetét bemutató kiállításon, hogyan folytatták életüket az első úrvacsoravétel után? Ott van-e íróasztalukon – legalább gondolatban – az esküvőjükön vagy éppen a gyermekeik keresztelezésén készült fénykép? Hiszen evangélikusnak lenni valóban „folyamat”, amelynek csupán egy – bár kétségtelenül igen fontos – állomása a keresztelezés és az azt megerősítő konfirmáció.

Elszomorít, ha arra gondolok, hogy hány konfirmandus szakad el végleg egyházunktól az első úrvacsoravétel után. Van, hogy hiába a megerősítés...? Ha a konfirmációt hitünk szempontjából nem egy állomásnak, hanem a végállomásnak tekintjük, akkor tényleg nehezen tudja betölteni a funkcióját. Bár számomra is meghatározó élmény volt a legelső úrvacsoravétel, nem lettem egyik pillanatról a másikra „evangélikusabb” vagy „hívőbb”. Sok gyónás és feloldozás, sok szívből vett úrvacsora szükséges ahhoz, hogy valaki igazán Krisztusra tudja bízni magát.

Egy teológiát végzett kedves barátom azt mondta: „Bár mindennap vehetnénk úrvacsorát!” Bizony, mennyei Atyánkkal egy asztalhoz ülni olyan nagy öröm, mellyel egyszerűen nem lehet betelni. A konfirmáció tehát nem a vég, hanem a kezdet: nem a tanulás vagy a hittanórák végét jelenti, hanem a Jézus Krisztusra bízott, új élet kezdetét!

Minden idén konfirmáló fiatalnak szívből ajánlom, hogy – ha teheti – tekintse meg a magyarországi konfirmáció történetét bemutató kiállítást. Az Evangelikus Országos Múzeum munkatársainak lelkiismeretes munkája révén könnyebbé válhat a felkészülés az „evangélikussá válás” útjának e szép lépésére: a konfirmációra.

■ CHLADEK TIBOR

SEMPER REFORMANDA

„Ha feloldoznak bűneidről, igen, ha bűnös lelkiismeretedet egy kegyes keresztyén ember megvizsgálja, férfi, nő, fiatal vagy öreg, úgy olyan hittel kellene fogadnod, hogy inkább hagynád magadat széttépni, ismételtelen megölni, sőt minden teremtményt tagadnál inkább, mintsem hogy kételkedj abban, hogy ez Isten előtt így van. Isten ugyanis azt parancsolta nekünk, hogy higgyünk kegyelmében, és bízunk, hogy bűneinkre bocsánatot kaptunk. Mennyivel inkább kell hinned ezt, ha neked erről emberen keresztül jelet ad. Nincs nagyobb bűn, mint ha nem hisszük a bűnök bocsánatáról szóló tételt, amelyet a hitvallásban naponként imádkozunk. Ez a Szentlélek eleni bűn, mely erősíti és örök időkre megbocsáthatatlanná teszi az összes többi bűnt.”

► Luther Márton: A bűnbánat szentségéről (Kozma Éva Mária fordítása)

HÚSVÉT ÜNNEPE UTÁN 2. VASÁRNAP (MISERICORDIA DOMINI) – Jn 10,22–29

A jó Pásztor

A jó Pásztor vasárnapján Jézust Jeruzsálemben, a templomszentelési ünnepen, a templom Salamonról elnevezett csarnokában látjuk, amint a körülötte állók nekiszegezik a kérdést: „Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan!”

Kik voltak a kérdezők? Papok? Írástudók? Farizeusok? Vagy csak néhányan az ünnepi templomlátogatók sokadalmából – akiket ma világi hívőknek mondanánk? Az evangélista nem tér ki rá. Csupán ennyit mond róluk: zsidók – tehát nem idegenek. Annak a népnek a fiait, amelynek névadója, Jákób halálós ágyán ezekkel a szavakkal áldotta meg fiát, Józsefet: „Az Isten, aki előtt jártak az őseim, Ábrahám és Izsák, az Isten, aki pásztorom, mióta csak vagyok mind a mai napig...” (1Móz 48,15) Azok közül valók a kérdezők, akik a zsoltarossal naponta így szólítják meg Istenüket: „Figyelj ránk, Izrael pásztor, aki úgy terelgeted Józsefet, mint egy nyáját! Te, aki kerúbokon trónolsz, jelenj meg ragyogva...” (Zsolt 80,2) A kérdezők mindnyájan olyan emberek, akik úgy vélik, hogy testi származásuk jogán eleve Isten nyájához tartoznak. Jézus nekik mondja: „...ti nem hisztek, mert nem az én juhaim közül valók vagytok.” Ezzel azt is a

tudtukra adja: „Ti nem vagytok az Isten nyája!” Hiszen a beszédet ezzel a kijelentéssel zárja: „Én és az Atya egy vagyunk.”

Félreértés ne essék: nem azt rója föl kérdezőinek, hogy zsidók, hanem hogy – noha zsidók – mégsem hisznek benne. Pedig annál inkább kellene hinnük! Ha valóban Isten nyájához tartoznának, akkor hinnének! Hiszen az Atya abban mutatta meg a Fiú iránti szeretetét, hogy nekiajándékozta a nyáját. „Az én Atyám, aki nekem adta őket, mindennél nagyobb, és senki sem ragadhatja ki őket az Atya kezéből” – vallja a 29. versben. Isten nyája Jézus nyájává lett. De ebbe a nyájba – legyen bár zsidó vagy pogány – senki sem születhet bele testi származása alapján. Az Isten nyájának juhait egyedül a Jézusban való hit szüli. Nyilvánvaló a párhuzam az evangélium 3. fejezetében olvasható történettel, amelyben Jézus Nikodémusnak, Izrael tanítójának mondja: „Bizony, bizony, mondand néked, ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába. Ami testtől született, test az, és ami Lélektől született, lélek az. Ne csodálkozz, hogy ezt mondtam neked: Újjonnan kell születnetek.” (Jn 3,5–7) Ez az igény a háttér Jn 3,16-nak, az „arany evangéliumnak”: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fi-

át adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Jézus nyájának juhait mindnyájan a hit szülőttei, más szóval a Lélek szülőttei. Övék az ígéret: „Én örök életet adok nekik, és nem vesznek el soha, mert senki sem ragadhatja ki őket az én kezemből.” (Jn 10,28) Senki és semmi – bűneik sem, de még a halál sem! Hiszen Jézus olyan Pásztor, aki fölött bűnnek, halálnak nincs hatalma.

Isten ennek húsvétkor félreérthetetlen tanújelét adta. A hívők se nem büntelenek, se nem halhatatlanok, de bűneikben is és halálukban is Pásztoruk kezében vannak, és – ami ezzel egyet jelent – Isten kezében vannak. Abban a pásztori kézben, amely mindent a javukra fordít. Még bűneiket is: mert bűneik felismertetésével vezetni őket alázatra. Mint Ambrosius egyházatyja húsvéti örömeke, a húsvéti gyertya meggyújtása után énekel Exultet vallja: „O, felix culpa”, „Ó, szerencsés vétek”, mert okot adott Istennek arra, hogy olyan Megváltót küldjön, aki mindent jóra fordít, még a bűnt is a bűntől való szabadítás eszközévé teszi, mert felismertetésével megaláz bennünket önmagunk előtt, és ezzel hatástalanítja a lélek leggyilkosabb mérget, az „igaz” farizeusok gögjét.

A VASÁRNAP IGÉJE

Az ember ősi vágya a halhatatlanság, a testi halál elkerülése. Mindannyian azt szeretnénk, ha földi életünk a halál intermezzója nélkül torkollana az örök életbe. Ezért kétségekkel a szívünkben, hitetlenkedve hallgatjuk a húsvéti evangéliumot: Krisztus halála halálra sebezte a halált, föltámadása pedig egyszer s mindenkorra eltörölte. Mi csak azt látjuk, hogy a sirt senki sem kerülheti el. Pedig a húsvéti evangélium igaz! A halál valóban eltöröltetett! De nem az, amit mi halálnak gondolunk, hanem a valódi halál: az Istentől való végleges elszakadás ítélete. Jézusban olyan Pásztorunk van, akinek a kezében a test haldoklása csupán vajúdás, amelynek végén örök életre születünk újjá.

■ VÉGHÉLYI ANTAL

Imádkozzunk! Mindenható, örök Isten, aki feltámasztottad a halálból nyájad jó Pásztorát: kérünk, tarts meg bennünket juhaid között, őrizd minden tévelygéstől, és add, hogy híven kövessük őt a földön, hogy egykor örök életnek is részesei lehessünk a mennyben, az Úr Jézus Krisztus által, aki veled és a Szentlélekkel Isten, él és uralkodik örökkön örökké. Ámen.

Oratio œcumenica

Áldott légy, Urunk, amiért feltámasztottad a halálból megszületett Fiadat, Jézus Krisztust! Köszönjük, hogy a bűn, a halál és a kísértő feletti győzelmére emlékeztetsz bennünket ezen a vasárnapon is. Diadala megörvendtetni, megbátorítja szívünket, hiszen nem maradtunk egyedül. A keresztények nagy családjának múltja, jelene és jövője is hirdeti: él az Úr! Ó, mint jó Pásztor hívja, gyűjti, őrizi nyáját, melynek közösségében – megelőző szeretetének köszönhetően – mi is otthonra lelhetünk.

Urunk, Krisztusunk! Dicsőítünk téged, mert Szentlelked, igéd üzenete által újra és újra megerősödünk hitünkben: te vagy a Krisztus. Boldogan vallhatjuk: van Megváltónk, van Szabadítónk.

Jó ismét átélünk, hogy szelíd hangod megszólít otthoni áhítatunkban s most a gyülekezet közösségében. Szavad hatalmát éljük át, ahogyan oszlik félelmünk, aggodalmaskodásunk, kételkedésünk. Mint jó

Pásztor gyógyítod a sebeket, amelyeket mi okoztunk, vagy amelyeket mi kaptunk. Pásztorunkként szenvedtél értünk, hogy vétkes adósságaink terhét magadra vedd. Így újra örömmel halljuk köszöntésedet: „Békeség néktek!”

Bocsásd meg, hogy sokszor hiányzik életünkben a csend, s a veled való beszélgetést is elhanyagoljuk. Nélküled tervezünk a holnapot, nélküled megyünk a magunk által választott úton. Nincs fülünk meghallani világosan érthető, javunkat, életünket munkáló pásztori szavadat. S amikor egyre inkább erőt vesz rajtunk a nyugtalanság, a kétségbeesés, és tehetetlenségünk falaiba ütközünk, későn döbbenünk rá, hogy letévedtünk az útról, melyre elhívtál bennünket. Ó, Urunk, irgalmazz, bocsáss meg nekünk!

Amikor pásztorolárod alatt járjuk rövid vándorutunkat, kérünk, ébreszd fel felelősségünket egymás iránt. Add, hogy a te lelkileteddel tudjunk jelen lenni

családunk közösségében. Hassa át életünket a te szeretetednek a melege, jósága. Tudjunk megbocsátó, önzetlen szeretettel fordulni szüleinkhez, gyermekeinkhez, a megfáradt öregekhez, a betegség, a gyász terhét hordozókhoz. Add, hogy néped közösségében mint Krisztusban testvérek munkálkodhassunk együtt.

Kérünk, pásztorold a pásztorokat, az igehirdetőket, az egyházi szolgálattevőket, a tanárokat, a szeretetintézményeinkben szolgáló testvéreinket. Küldj időben segítséget az útjukat tévesztettek és az útkereső fiatalok mellé! Ajándékozd meg igazi, felelős gondolkodással, bölcsességgel a világ vezetőit. Tekints irgalommal hazánkra is. Erősítsd reménységünket, hogy ígéreted rajtunk is beteljesedik, és megtartó kezében lehet életünk most és földi utunk végén is. Hiszen a teljesség felé, a te színed elé tartunk.

Urunk, kérünk, hallgass meg könyörgésünket! Ámen.

LITURGIA – VISELKEDÉS – MAGATARTÁS 2.

LITURGIKUS SAROK

A liturgus

► Egy hete indított sorozatunk első részében együtt gondolkodtunk arról, hogy az Istennel való találkozás milyen viselkedést vált ki az emberekből, hatására milyen magatartásformát veszünk fel; milyen módon reagálunk Isten jelenlétére és az ő jelenlétében embertársaink jelenlétére. Fehér Károly ma a liturgia „emberi főszereplőjéről” ír. (H. K.)

Az istentisztelet az egész gyülekezet ügye. Az istentiszteletet, a liturgiát a gyülekezet a liturgus vezetésével végzi. „A gyülekezeteket és a gyülekezeti istentiszteleteket kezdettől fogva az apostolok által megbízott és a gyülekezet által megválasztott személyek, felavatott lelkészek vezetik. Felelősségük és felügyeletük kiterjed az egyház istentiszteleti életének minden megnyilvánulására, amely túlmege a család keretein. Ez a rend a mi egyházunkban is érvényes.” (Agenda 1996, 16. o.)

Tehát a liturgus: a lelkész, akit sokkal többször emlegetünk prédikátorként, lelkipásztoroként, mint liturgusi minőségében. Talán azért van ez így, mert egy-

házunk méltán emeli ki az evangéliumhirdetés fontosságát, de közben elfeledjük, hogy ez a szolgálat az istentisztelet, a liturgia keretében és közegében történik. Hazai evangélikus gyakorlatunkban általában az a személy vezeti a liturgiát, aki minden egyéb gyülekezeti lelkészi szolgálatot is ellát. Ritkán fordul elő, hogy a liturgus és a prédikátor személye nem azonos.

A liturgus vezeti, de nem teremti a liturgiát, az istentisztelet rendjét. A gyülekezet közösségében és közösségével együtt „szólatatja meg” egyházunk istentiszteleti rendjét. Ez ismereteket és alázatot tételez fel. Magától értődik, hogy a liturgus jól ismeri a liturgia felépítését, és annak vezetésével párhuzamosan, kitartó hűséggel tanítja is azt a megfelelő alkalmakon, minden korosztálynak a maga szintjén. Nem ceremóniamester, hiszen az istentisztelet szövegeinek szinte minden sorában – vagy mögötte – szentírásbeli szövegek szólnak meg vagy ragyognak át. Voltak olyan szomorú időszakok az egyház életében, amikor a liturgus biblikusabb volt, mint a prédikátor, de a „normális” egyházban képtelenség szembeállítani a liturgus és a prédikátor szolgálatát.

Az egyházi szertartás vezetője ismeri szolgálatának rendjét és szövegét, nem „menet közben” ismerkedik meg vele. Nem azért olvas, mert ismeretlen szöveggel van dolga (bár a liturgus sem védett a felejtéssel vagy a gondolat kieséssel szemben). Az olvasás jelkép is egyben: azt mutatja, hogy a liturgus nem improvizál, nem pillanatnyi külső vagy belső hatás alatt állva szól és cselekszik, hanem egyházunk elfogadott liturgikus rendje szerint szólatatja meg a szöveget szolgálata során. Az istentisztelet rendjének szövegét nem konferálja és nem kommentálja, hanem szolgálja. Igazodik a liturgikus szöveghez, tiszteletben tartja a szöveg szándékát és hangsúlyait, és nem szándékozik azt a maga ízlésének vagy érzelmi állapotának megfelelően átformálni. Ehhez jó értelemben vett alázatra van szüksége, amely nem valamilyen formális tekintély, hanem a liturgia szövegeiben és mondanivalójában megnyilatkozó tekintély előtt hajol meg.

Örömmel ismeri fel, hogy a Szentlélek Úristen az, aki az előttünk élt keresztyének hitének a liturgiában kifinomálódott kincseit szülte, s hogy számunkra, a mi hitünk számára is segítség és kifejezési forma lehet a liturgus vezetésével vég-

zett istentisztelet. Nem tart bizonyos liturgikus formulák ismétlődésétől, nem akar minden alkalomra újat kitalálni, hiszen tudja, hogy a rögtönzés néhanapján ugyan nagyon hatásos lehet, csak éppen az együtt imádkozást nehezíti meg. A liturgus nem meglepni akarja a gyülekezetet, hanem az istentisztelet rendjéhez és szövegeihez igazodva az együtt imádkozást teszi lehetővé. Isten és a gyülekezet ellen vétkezik a liturgus, ha szolgálata módja miatt a gyülekezet az aulom vagy a minél előbb letudandó, kényszerű kötelesség terhére érzékeli, vagy belőle egy felvett szerep lejátzását sejtí. Bizonyos liturgikus szövegeket meg kell tanulnia a liturgusnak, de talán pontosan ezekben az esetekben tűnik ki leginkább, hogy ő maga is „benne van-e” mondanójában, vagy csak memoritert mond fel. Bizonyos mozdulatok begyakorlásának is az az értelme, hogy közben szívesen Istennél lehessen, hogy a gyülekezet figyelmét ne a szokatlan vonja el, hanem az ismerős segítse.

A jó liturgus nem kisebb ajándéka Istennek, mint a jó prédikátor. Imádkozunk, hogy a két ajándékot egy személyben kapjuk.

■ FEHÉR KÁROLY

Valóságshow a parókián

◀ Folytatás az 1. oldalról

Mandátumunk van, s ebben mások vagyunk, mint a többi ember – hirdette az áhítattal egybehangzóan Ittész János püspök, a három egyházkerület vendégként meghívott püspökei közül az elsőként felszólaló. Előadásában a lelkescsalád és

kép s a lelkescsalád életének megtestesítője a parókia – mondta. A görög eredetű szó jelentése: „ház melletti épület”. Ideiglenességet, átmenetiséget fejez ki, hiszen a „ház melletti épület” – ha úgy tetszik, felvonulási épület – egy másik „épületért” van: a templomért és a gyülekezetért. Addig van csak értelme, amíg a másik

ből vannak. Vagyis a gyülekezet szinte bekamerazza a parókiát, mint egy valóságshow-ban. Lehetséges-e ebben az átmeneti stabilitásban élni? Vagy éppen hogy Jézus-szerű? Hiszen neki sem volt állandó lakása, s mégis minden este volt hol álomra hajtania a fejét, és volt mit ennie – folytatta az előadó. Milyen ez az élet? Gyökértelenség vagy talán éppen szabadság jellemzi? Meg kell találnunk a gyülekezet és a lelkescsalád egészséges egymás mellett élésének módját. Úgy éljen a gyülekezet és a lelkescsalád, mint két, egymást metsző kör, melyeknek vannak egymástól független, de egymást metsző közös pontjai is – zárta gondolatait Gáncs Péter.

Az előadás-sorozat harmadik, egyben utolsó előadását D. Szabik Imre püspök tartotta. A püspök a lelkes és a társadalom kapcsolatáról szólt, kiemelve azt, hogy meg kell tanulnunk túllátni a saját kerítésünkön, hiszen az egyház nem egyenlő a saját gyülekezetünkkel. S tudni kell segíteni egymáson, a nagyobb gyülekezetnek a kisebbben. (Erre mutató példát, hogy a csendesnap offertóriumát a résztvevők a nyáregyházi gyülekezetnek ajánlották fel.)

A csendesnap istentisztelettel zárult, melyen 2Tim 2,8–13 alapján Szókéné Bakay Beatrix azt hirdette: a feltámadás öröme tesz bennünket képessé arra, hogy fel tudjuk ajánlani időnket és talentumainkat, s életünkkel hirdessük az igét.

■ CSELOVSKYNÉ DR. TARR KLÁRA

a gyülekezet kapcsolatáról hallhattunk. A lelkes feleségére, családtagjaira akaratlanul is több teher, feladat, elvárás hárul, de erőt nyerhetünk e plusz feladatokhoz, ha vertikális síkon is – Istennel is – napi kapcsolatot ápolunk – mondta.

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület vezetőjét követően Gáncs Péter, a Déli Egyházkerület püspöke tárta elénk konkrét példákon keresztül a lelkes és családja kapcsolatát. Szemléletes

épület áll. Talán ellentmondásos, de a lelkescsaládoknak ezekben a „felvonulási” épületekben kell otthon, állandóságot találniuk, a papnéknak itt kell stabilitást teremteniük. Lehetséges-e ez? – tette fel a kérdést a püspök. Hiszen a gyülekezetnek nyitottságra, állandó készenlétre van szüksége, arra, hogy bármikor becsöngethessen a lelkeséhez, s bármit meg is nézhessen a parókián. Sokszor hallhatunk már intésként: a parókia falai üveg-

BOITTA DÉNES FELVÉTELE

Számot vetettek a számvevők

▶ „Legyen jó rend egyházunkban a pénzügyek területén is!” Ennek a – névre szóló meghívóban is olvasható – célkitűzésnek a jegyében találkozott most első ízben egyházmegeink számvevői április 2-án a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium dísztermében. A revizori hétvégre érkező számos számvevőszéki elnököt és tagot is ezzel a gondolattal üdvözölte köszöntőjében Abaffy Zoltán, a Gazdasági és Pénzügyi Bizottság elnöke. A szakmai nap házigazdája elmondta: régi és többek által megfogalmazott kérésnek tesz eleget az Országos Egyházi Iroda ennek a konferenciának a megszervezésével, amelynek keretében egyházunk belső ellenőri személyesen is találkozhatnak, és kicserélhetik tapasztalataikat, elképzeléseiket, illetve – reménység szerint – ily módon is gazdagíthatják egymás munkáját.

Először egy rövid bemutatkozásra került sor. Minden résztvevő beszámolt az egyházmegejében eddig egy vagy több választási ciklus során szerzett tapasztalatairól, az elért sikerekről. Ezenkívül a számviteli, pénzügyi szakemberek egymás között őszintén szóltak a meglévő hiányosságokról és nehézségekről is. Már ekkor megfogalmazódott az országosan egységes ellenőrzési irányelvek, vizsgálati szempontok kialakítása iránti igény, hogy azonos mércével mérhessék és értékelhessék a gyülekezetek éves pénzgazdálkodását és annak bizonyítványait: a költségvetéseket és a zárszámadásokat.

Nagy érdeklődéssel kísért előadásában dr. Nagyné dr. Stieber Tünde, aki egyben az Országos Bíróság elnöke is, aktuális kérdéseket érintett. Hogyan hat a számvitelről szóló törvény egyházunk gazdálkodására? Stieber Tünde a napokban e-mailben eljuttatja a résztvevőknek – véleményezés céljából – az egyszerűs-

és a kettős könyvvezetés általa kidolgozott egyházi módszerének, programjának ismertetőjét és munkatábláit. Erre azért van szükség, hogy a végleges bevezetést elrendelő, nyár végére tervezett döntés előtt a döntéshozók megismerhessék, és figyelembe vehessék a gyülekezeti és az egyházmegei számvevők szakmai javaslatait, észrevételeit is, akik között számos okleveles könyvvizsgáló, adószakértő és más felsőfokú végzettségű pénzügyi szakember is található.

Bogdányi Gábor az Internet Munkacsoport vezetőjeként a SÜNI (Sikerés Ügyvitel Nemcsak Interneten) rendszer még hiányzó pénzügyimodul-konceptiójának kialakításához kérte a jelenlévők szakmai segítségét. Az ismertetett programok egységes bevezetésének előfeltétele, hogy minden gyülekezetnek legyen számvítőgépe.

E sorok írója, aki a Hajdú-Szabolcsi Egyházmege számvevőszéki elnöke, az ellenőrzések szervezett rendjének

szükségességéről szólt, és röviden ismertette az általuk kialakított és évek óta eredményesen használt ellenőrzési program lényegét. Végül néhány törvénymódosító javaslatot is előterjesztett, hogy az egyház háztartásáról hozott 2000. évi I. számú törvény még jobban segítse a gyülekezetek gazdálkodását, és egyben a számvevőszéki ellenőrzések gyakorlatát is hatékonyabbá tegye. Ezekkel az írásos formában is közreadott javaslattal kapcsolatban kérte a revizor kollégák által is szükségesnek ítélt további szakmai észrevételeket, hogy azokat a gazdasági bizottság összesítve továbbíthassa az illetékes országos egyházi fórumoknak.

Ebéd után kótetlen konzultáció keretében folytatódott a számvevők tapasztalatcseréje. A résztvevők a további részletekről érdeklődtek az előadóktól és az országos iroda jelen lévő munkatársaitól. A találkozót a megszólalók egyöntetűen hasznosnak és további folytatásra méltónak ítélték. Számot vetettek a belső ellenőrök azzal is, hogy nemcsak egymás hite, de egymás szakismerete, tapasztalata által is tovább kell erősíteniük nem mindig népszerű revizori szolgálatuk gyakorlatát, azért, hogy a külső ellenőrök se találhassanak semmi kivételmentes egyházunk pénzgazdálkodásában, és majd elmondhassák: fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban!

Záróahítatában Kis János kecskeméti lelkes ezt a gondolatot folytatta: a feltámadott Jézus igényi tanítványai gyakorlati közreműködését.

■ GARAI ANDRÁS

Egyház – média – aktuálpolitika

▶ Az elmúlt években az egyház és politika összefüggéseit tagláló írásokban sokszor olvashattuk, hogy az egyház politikál, de nem pártpolitizál. Azaz szükség van arra, hogy az egyház hallassa a hangját közéleti – akár politikai – kérdésekben, de ezt bizonyos távolságtartással tegye, és semmiképpen ne kötődjön politikai pártokhoz. Ez meglehetősen illuzórikus igény – bármennyire helyes is –, hiszen csaknem minden politikai természetű egyházi állásfoglalás összefüggésbe hozható pártpolitikai törekvésekkel. Tovább bonyolítja a képet – és valójában egyre inkább ez lesz a kérdések csomópontja – a média uralma. Ezért is nevezik már a negyedik hatalmi ágának az írott és elektronikus sajtót, amely ráadásul egyre inkább bulvárosodik. Egyfelől igényünk, hogy az egyházi sajtó mellett a világban is helyet kapjanak egyházi állásfoglalások, másfelől azonban alig van befolyásunk arra, hogy ez hogyan történik. A világi médiumokban gyakran összefüggéseiből kiragadva, félreérthetően vagy szándékosan torzítva jelennek meg az egyházi élet hírei.

Talán úgy lenne módosítható, életszerűbbé tehető a fenti tétel, hogy az egyház tartsa távol magát az aktuálpolitikától, ügyeljen arra, hogy az éppen terítéken lévő kérdésekben ne élhessenek vissza véleményével. Ez annál is fontosabb, mert az egyházakban szükségszerűen egy közösséghez tartoznak különböző politikai nézeteket valló hívek, és nem lenne szerencsés, ha az egyházi élet is a napi politikai harcok színterévé válna, ha megosztaná a közösségeket.

Véleményem szerint jól oldották meg ezt a leckét az egyházak a sikertelen decemberi népszavazás előtt, a kettős állampolgárság ügye kapcsán: nem vonták kétségbe a sokféle politikai szempont, megközelítés jogosságát, azt sem, hogy nem a legjobb időben és nem a legjobb helyről jött a kezdeményezés, hanem azokat a morális, történelmi, nemzeti, hitbeli szempontokat emelték ki, melyek alapján az „igen” válasz volt az adekvát.

Magam a másik kérdésben – az egészségügy privatizációjának a teljes megtiltása ügyében – a „nem” választ ajánlottam az egyházi sajtóban. Később derült ki, hogy azonos álláspontot – egy igen, egy nem – foglalt el a kisebbik ellenzéki párt. Mégsem vetette fel senki, hogy pártpolitikai volt a nézetünk – részben az eltérő időzítés, részben a saját érrendszer miatt.

Lehet az egyháznak álláspontja a váratlanul érdekessé vált köztársaságielnök-választásról is, akár olyan elvi vélemény is megfogalmazódhat, hogy helyesebb lenne a nép általi közvetlen voksolás. De ilyen kérdésekben inkább az a követendő, hogy az egyházi személyiségek a saját nevükben mondjanak véleményt, akár ajánljanak is valakit. A távolságtartás itt azt jelentheti, hogy első sorban azokat a vonásokat, azok az értékeket fogalmazhatók meg, amelyek elvárhatók a nemzet egységét kifejező politikustól.

Olykor az egyházat – a társadalomhoz hasonlóan – fenyegeti a veszély, hogy csapdába sétál. Sajátosan és meglehetősen szerencsétlenül ilyen irányba látszik mozdulni a sokáig jegelt ügynevezett ügynökügy. Részben ez a halogató út most vissza. Szomszédainknál – Szlovákiában, Szlovéniában – dokumentumok alapján hozták nyilvánosságra, kik működtek együtt a korábbi rendszer titkoszolgálatával; az érintettek között jeles személyiségek, köztársasági elnökök, a mai társadalom vezetői vannak. Így mód nyílt arra, hogy a társadalom átadja ezt a gondot a történelemnek, és mindenkiről valóságos tettei alapján döntsön, ideértve annak eldöntését is, hogy az illető vállalhat-e közéleti szereplést.

Nálunk a hezitálás már eddig is jogszerűtlen lépésekhez, az érintettek köréhez képest szerény létszámú, bizonytalan, nem dokumentált, így csak kárt okozó „listák” közzétételéhez vezetett. A hullám, mint ismeretes, elérte az egyházakat is. Így az egyházakban is realitás lett az aktuálpolitizálás veszélye, „a ti ügynökököt egyházáruló, a mi ügynökünk áldozat” álláspont. Az igazság megismerése, a katarzis, a bűnbocsánat nélkül nincs megújulás, de ez azt is je-

lenti, hogy a múlt árnyait nem szabad a mai politikai harcokban – sem a társadalomban, sem az egyházban – eszközként felhasználni. És itt nálunk némileg kiszolgáltatott a médiának, amely a szenzáció érdekében kiragadott neveteket közöl, és gerjesztheti a kedvezőtlen folyamatokat. Az egyházi sajtó ez ügyben példát mutathat. Jogos igényünk – és ebben jelentős a fejlődés –, hogy az egyházi médiumok is foglalkozzanak a nemzeti, a társadalom, az emberiség ügyeivel, vállalják a politizálást, a közéleti szerepet, de soha nem bulvárszinten.

A közelmúltban két – látszólag igen eltérő – üggyel kapcsolatban is tapasztalhattuk a média (óvatosan fogalmazva) elletmondásos szerepét. Talán annyiban függnek össze egymással, hogy mindkét esetben az élet-halál kérdéséről volt szó.

Az egyik, amely – a média akaratából – napokig foglalkoztatta a világot, Terri Schiavo, az éber kómában lévő amerikai asszony életben maradásának az ügye volt. Megosztotta Amerikát, megosztotta a világot. Férje kérésére, szülei akarata ellenére végül beszüntették mesterséges táplálását. A jogi fórumok így döntöttek, a másfél évtizede beteg asszony megpihenhetett. Nehéz lenne megmondani, volt-e azért valamilyen pozitív hozadéka is a médiaérdeklődésnek. Közlebb kerültünk-e ahhoz, hogy emberhez méltó módon távozzunk el – legyen erre stratégiánk –, ha időnk elérkezett. És főleg nagy kérdés, hogy kap-e valaha is a harmadik világ sok-sok, éhezésnek és betegségnek (például az AIDS-nek) kitett áldozata ekkora médiafigyelmet.

A másik az a dráma, amelynek a médiában való szinte hihetetlen tálalása az első sokk után még bizonyára sok vitát fog kiváltani. II. János Pál pápa, a Szent Péter utáni 263. római püspök – akit sokan Krisztus tanítványa óta a legeredményesebb egyházfőnek tekintenek – eltávozásánál túlzás nélkül jelen volt az egész világ. Ha a televíziósokon, rádiósokon múlt volna, a haldokló pápa hálósobájába is behatoltak volna – így „csak” az épületet, az ablakokat mutathatták néhány méterrel. Ahogy egy riporter mondta, globális valóságshow lett a szentatya távozása. Visszatetsző volt a hírvesény. Még élt a pápa, amikor különböző hírügynökségek, az első bejelentő babérra pályázva, kiadták halálhírét. A Vatikán cáfolt, tudva, hogy rövidesen igaz lesz a hír.

Nehéz ez az ügy, mert feltehető, hogy a többnapos közvetítéseknek, ennek kapcsán pedig a gazdag pápai életút részletezésének evangélicációs hatása is volt; viszont ízlésünk tiltakozik az ellen, hogy az eltávozás intim folyamata ilyen nyilvánosságot kapjon. Nehéz elfogadni, hogy a közszereplőknek a magánélete, még az elmúlása is a média kénykedve szerint nyilvánossá tehető, beleértve a folyamatos és részletes híradást a testi nyomorúságról.

Csak remélhetjük, hogy mindazok számára, akik figyeltek a pápára, nem a szenzáció, hanem a spiritualitás volt a fontos; és hogy imádságuk egy, az egész emberiségért sokat munkálkodó keresztény személyiség szenvedéseinek enyhüléséért, békességért szállt az Úrhoz.

■ FRENKL RÓBERT

Ötszáz magyarországi református lelkész utazik határon túli magyar gyülekezetekhez

► Csaknem ötszáz magyarországi református lelkész hirdetett ígét határon túli magyar gyülekezetekben múlt vasárnap és fog e hét végén, viszonzva az ottani lelképásztorok múlt év végi látogatását. A Magyarországi Református Egyház (MRE) négy kerületéből utaztak, illetőleg utaznak küldöttségek az erdélyi, a Király-hágó melléki, a szlovákiai, a kárpátaljai, a szerbia-montenegrói és a horvátországi református egyházközségekbe – olvasható abban a közleményben, amelyet a kommunikációs szolgálat küldött meg szerkesztőségünknek. Mint írták, a viszontlátogatás a „Kárpát-medencei reformátusság élő közösségének megnyilvánulása”.

A Magyar Távirati Irodához is eljuttatott közlemény emlékeztet arra, hogy az elmúlt év első két adventi vasárnapján – november 28-án és december 5-én – mintegy ötszáz határon túli magyar református lelkész hirdetett ígét a magyarországi templomokban. A küldöttségek azzal a céllal érkeztek az anyaországi egyházközségekbe, hogy együtt ünnepeljenek, és „bátorítsák egymást a közös ügyek rendezésében”.

A magyarországi lelkészek most körlevelet visznek magukkal, amely a Magyarországi Református Egyház Zsinatának elnöksége által írt köszöntést tolmácsolva – egybekel mellett – így fogalmaz: „A 2004. december 5-i népszavazás eredménytelensége azt jelenti, hogy hitünkkel és értékeinkkel mi magunk is kisebbségbe kerültünk. A Magyarországi Református Egyház kezdettől fogva arra törekedett, hogy ne pártpolitikai érdekek mentén kezeljék a kettős állampolgárságról szóló népszavazás ügyét, és határozottan kifejezte a határon túli nemzettestekkel fennálló közösségét.

Jól tudjátok, hogy az utolsó percig minden rendelkezésre álló eszközzel azon fáradoztunk, hogy felhívjuk a figyelmet a december 5-i választás szabadságának felelősségére és a döntés erkölcsi, társadalmi, nemzeti súlyára.

A Magyarországi Református Egyházhoz tartozó hívők küldöttségei, lelképásztoraink szolgálata ez alkalommal is azt kívánja megerősíteni, hogy szemetekbe nézve, veletek együtt hordozzuk a magyarországi népszavazás eredménytelenségének megalázó következményeit.

Jelenlétünkkel azt kívánjuk kifejezni, hogy a népszavazást követően változatlanul valljuk, hogy nekünk, anyaországiaknak szükségünk van a határon túli magyar nemzettestek és keresztyén gyülekezetek hűségére, helytállására, bátorságára és szeretetére.”

A nagyhéten fogalmazott körlevelet dr. Nagy Sándor főgondnok, a zsinat világi elnöke és dr. Bölskei Gusztáv püspök, a zsinat lelkészi elnöke látta el kézjegyével.

Fokoláre családfesztivál

Nemzetközi „családfesztivál” rendez április 16-án a Fokoláre mozgalom. A programba a világ közel százhusz városa mellett két magyarországi helyszín is bekapcsolódik: Budapest és Szentes. A rendezvény célja, hogy bemutassa, milyen alapvető szerepet játszik a család a társadalomban, valamint a béke és az emberek közötti testvériség előmozdításában. A fesztivál a családok ünnepe, amelyen olyan családok példájával találkozhatunk, amelyek tagjai számára a kölcsönös szere-

ket minden kapcsolat alapja. Ezek a családok nemcsak önmaguk számára akarják megteremteni a boldogságot és a harmóniát, hanem meg vannak győződve arról, hogy saját példájukkal az egész társadalom alakulását, szeretetben való épülését szolgálhatják. A délutáni program keretében másfél óráig, élő, műholdas közvetítést láthatnak a résztvevők a római központi rendezvényről, amelyet a Duna Televízió is egyenes adásban közvetít majd.

► www.ujcsaladok.hu

Templomban kaszabolt egy stuttgarteri ámokfutó

Egy ámokfutó szamurájkarddal halálosan megsebesített egy embert múlt vasárnap délután egy stuttgarteri templomban. A tettes az istentisztelet kellős közepén rontott rá a stuttgarter-zuffenhausei evangélikus-metodista templomban összegyűlt hívekre, többségükben tamilokra és hindukra.

A rendőrség szóvivője szerint a templomban levágtott végtagok he-

verték szanaszét, „a látvány borzalmas” volt. Hárman súlyosan megsebesültek, egy asszony életveszélyes állapotban van. A kevéssel négy óra előtt riasztott rendőrök szűrő spray-gal tettek ártalmatlanná a karddal hadonászó – tamil nemzetiségű – fiatalembert. Tettének indítékát egyelőre csak találgatják.

► MTI

Az élet hete a gyermekekért

A németországi protestáns egyházak és a római katolikus egyház közös akciót indítanak „az élet hete” elnevezéssel, amelyet első rendben a gyermekeknek és a gyermekáldás kérdésének szentelnek. A hét megtartására minden tartományi egyházban április 9. és 16. között kerül sor. A nagy figyelemmel és alaposan előkészített hét fővédnöke Wolfgang Huber protestáns püspök, a Német Protestáns Egyházak (EKD) elnöke és Karl Lehmann kardinális, a Német Katolikus Püspöki Konferencia elnöke.

A hét plakátját bemutató sajtókonferencián hangsúlyozták: az a közösség, az a nemzet nevezhető emberbarátnak, amelyben a közösség tagjai fontos alapértéknek tartják a gyermekek méltóságát, védelmét és a gyermekvállalás utáni

természetes vágyat. Országos vitát indítanak arról, hogy mit lehet tenni a gyermekbarát környezet, társadalmi atmoszféra kialakítása és a szociális intézkedések hatékonyságának növelése érdekében. Ennek során külön figyelmet fordítanak a növekvő gyermekszegénységre és arra, hogyan lehetne megelőzni. A családpolitikai intézkedések önmagukban nem hozzák meg a várt eredményt; a gyermekekkel kapcsolatos mentalitást, gondolkodást és viselkedést kell megváltoztatni.

Az élet hete rendezvényeibe gyülekezetek, szövetségek, egyesületek, egyházi intézmények, médiumok egyaránt bekapcsolódnak.

► epd

Több mint százan Krisztus nevében

Ökumenikus lelkész körök találkozója Kecskeméten

► Az ökumenikus lelkész körök országos találkozója immár néhány éves hagyományra tekint vissza, de első alkalommal került rá sor a fővároson kívül, az alföldi kisvárosban, Kecskeméten. A március 31-i együttlétet iránt várakozáson felüli volt az érdeklődés. A házigazda, a helyi Szent Család plébánia szolgálatteljesítője eredetileg negyven-ötven főre számított. A keddi megbeszéléskor már nyolcvan jelentkezőről tudott, de a csütörtöki találkozón végül több mint százan jelentek meg. Szabó József atya Isten áldásának érezte, és az imádság meghallgatásának tulajdonította, hogy ilyen sokan hallották meg a hívó szót.

A találkozó igei mottója Jézus buzdítása volt Mt 18,19–20 alapján: „... ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevében: ott vagyok közöttük.” A legnagyobb csoportot a római katolikus lelkészek alkották, majd – a részvételi arányt tekintve – a reformátusok és az evangélikusok következtek a sorban, de jelen voltak a baptista, a metodista, az ortodox, a pünkösdi, a görög katolikus és a szabad keresztyén egyház képviselői is.

D. Szabik Imre evangélikus elnök-püspök felebarátként köszöntötte az egybegyűlteket, hangsúlyozva ezzel az ökumenizmus lényegét: Krisztus megváltottjai és egymásnak testvérei vagyunk. Az egység, amelyért Jézus imádkozik, még nem valóság, de lehet az imádság célja. Dr. Bábel Balázs katolikus érsek úgy vélte, hogy ma az ember mindent azonnal akar, s igaz ez az ökumenére is. Türelemre intett, hiszen – mint mondta – a változáshoz idő kell, és őszinte törekvés egymás tanításának megismerésére.

A keresztyén közösségek különlegesége abban áll, hogy náluk (nálunk) Jézus van a középpontban. A reá figyelő testvérek felelősséggel viselnek egymás iránt, és nem hunynak szemet a problémák fölött – hangzott a dr. Tarr Zoltán református zsinati tanácsos, hozzáteve, hogy az ökumené a keresztyénység problémamegoldó képességét teszi; azt, hogy miként boldogul a hívó ember, amikor egy másik – szintén keresztyén – hagyománnyal találkozik.

Dr. Tomka Ferenc katolikus professzor a közösséget tekinti az első zakramentumnak, amely Jézustól rendelt emberi cselekmény, és amelyből valami rendkívüli származhat. Azok, „ketten vagy hárman” azonban, akik a templomban összegyűlnek, nem mennek sokra, ha nem Jézus nevében vannak együtt, hiszen csak az ilyen együttlét eredményezhet megtérést.

Sándor Frigyes evangélikus és Prókai Árpád református lelkész röviden beszámolt arról a stuttgarteri ökumenikus találkozóról, amelyet az uniós csatlakozás után rendeztek „Együtt Európáért” mottóval. A kérdés nem az volt, hogy mit várnak Európától, hanem hogy mi az, amit mi adhatunk – összegezték tapasztalataikat az előadók.

Újraavasztották az unitárius egyház püspökét

► Újraavasztották a Magyarországi Unitárius Egyház püspökét múlt szombaton Budapesten; a tisztújító zsinat újabb hat évre meghosszabbította Rázmány Csaba megbízatását, és megválasztotta további három vezetőjét is.

A testület titkos szavazással Elekes Botondot választotta főgondnoknak, Pálffy Lászlót főgondnok-helyettesnek, a főjegyzőt posztján pedig – szintén hat évre – megerősítette Balácsi Lászlót. A harmincas éveiben járó Elekes Botond nemcsak a magyarországi, hanem a teljes unitárius egyház legfiatalabb főgondnoka – mutatott rá az újraavasztott püspök.

Még a délelőtti folyamán sor került három alföldi – a kecskeméti, a szolnoki és a szegedi – lelkész kör hosszabb bemutatkozására. A többiek időszüke miatt csak röviden szólalhattak meg, de mindannyian arról tanúskodtak, hogy a kezdetben meglévő, „csupán” személyes kapcsolatok, baráti beszélgetések később „korré” szélesedtek, s egyre nyitottabbá váltak az új tagok felé. Sokan egy-egy helyettesítés alkalmával nem az azonos felekezeti, s a szomszéd településen élő szolgátrást kéri fel, hanem a lelkész kör egy-egy tagját, s ezekről a rendhagyó helyettesítésekről a gyülekezeti tagok részéről is pozitív visszajelzések

érkeztek. A közösen összeállított énekeskönyvet is magukénak érzik, és örömmel forgatják. Az ökumenikus játszók a gyermekeket gyűjtik össze minden hónapban, s a gyülekezeti tagokon kívül kívülállókat is képesek megszólítani.

A nap során többen is megfogalmazták azt az általános véleményt, amely napjainkban az ökumenizmus jégkor-szakáról beszél. Ha azonban egy országos ökumenikus találkozó több mint száz lelkészt tud összehozni Krisztus nevében, akkor hozzánk talán mégsem tértek vissza a „fagyok”...

► HULEJ ENIKÓ

► Hogyan vélekedtek maguk a résztvevők az ökumenéről? Hogyan értékelték az egész napos kecskeméti találkozót? Vittek-e haza indíttatást, bátorítást? Alljon itt néhány gondolat, amelyet a krónikás a csoportos beszélgetés során, illetve a szünetekben jegyzett le.

– Matematikus barátom szokta mondani: én olyan sokoldalú vagyok, hogy az már szinte gömb. Hát mi is – ezek a lelkészek így együtt – olyan sokoldalúak vagyunk, hogy az már kör.

– A vegyes házasságokban gyakran okoz lelkiismereti problémát, hogy melyik felekezet templomába járjon a házaspár, és a békeség kedvéért sokszor mindkét templomot elkerülik. Amióta mi, lelkészek példát mutatunk, sokan megbátorodtak, és együtt mennek istentiszteletre – egyszer az egyik, másszor a másik gyülekezetbe.

– Az áldásokat, amelyeket együtt nyerünk, saját gyülekezetünkben kamatoztatjuk.

– Gyermekek súlyos betegségekor sokat jelentett számomra, hogy a lelkész társak és gyülekezeteik imádkoztak értünk.

– Sokszor az a baj, hogy nem hallgatjuk meg a másikat, a másik közösséget, s nem tudjuk igazán, hogyan gondolkodik, hogyan érez. Pedig kincs lehet az, hogy másként fogjuk fel ugyanazt a krisztusi indítást.

– Elsősorban azt viszem haza, hogy az ökumené nem azt jelenti, hogy jó emberek vannak együtt, hanem hogy Krisztus van jelen közöttünk.

– Nálunk még nincs lelkész kör, de dolgozunk rajta. Azért is jöttem, hogy tapasztalatokat szerezzek. Azt próbálom megkeresni, hogy szolgálatom során mely pontokon tudom személyessé tenni az ökumenét.

– Ilyenkor az előítéletek dőlnek le – először a saját gyülekezetünkben. Akkor tudunk továbblépni más közösségek felé, ha mi magunk is megerősödünk. Van ugyan még hiányosságok, és erről sajnos részben én is tehetek. De láttam ma jó példákat, és ez engem is buzdít.

► H. E.

A zsinat ülése március 5-én átvilágítási papírok hiányában maradt el, az unitárius egyház főtanácsa által 2002-ben szentesített szabályok szerint ugyanis a négy vezető tisztségére csak azok jelölhetők és választhatók meg, akik már bemutatották az elnökségnek az átvilágításról szóló dokumentumot. A püspök és a püspök helyettes megválasztásán ezen túlmenően az egyház alaptörvénye értelmében csak olyan lelkészek vehetnek részt, akik önálló egyházközséggel és legalább húsz év „régiséggel” (szolgálati idővel) rendelkeznek.

A most véget ért ciklusban a vezetők négy éven át látták el feladataikat, a korábbi és az elkövetkező ciklus azonban hatéves volt, illetve lesz.

Rázmány Csaba elmúlt négyéves tevékenységét értékelve az MTI-nek ko-

rában elmondta: sajnálatos, hogy mindmáig nem oldódott meg az unitárius egyház két budapesti ingatlanának kérdése. A püspök akkori nyilatkozatában is kiemelte: tovább küzdenek azért, hogy bekerüljenek a történelmi egyházak közé. Rámutatott arra: az unitárius az egyetlen magyar alapítású egyház.

A Magyarországi Unitárius Egyházban belül tizenkét egyházközségben folyik a lelkészi szolgálat, mindenhol teljes jogú lelkész szolgál. A lelkészek képzése Erdélyben zajlik, Magyarországon csak világi képzés van. Az egyháznak hét temploma és öt imaháza van; három templom a fővárosban található, de épült egy imaház is Budapesten, a XI. kerületben, amely még nem működik.

► MTI

A Szent Szeretet könyve

Húsvét utáni interjú Gryllus Dániellel

► **Kedd délelőtt, húsvét után. Még visszavágyakozva az ünnepebe, csak félig-meddig a hétköznapiakban élve ülünk egy jó hangulatú, a boldog gyermekkort idéző Kaláka-gyermekkoncert után, a Millenáris park fogadójának galériáján a tavaszi napfényben Gryllus Dániellel. A gyerekzsívaj vadul tombol odalent, egy csöpp kislány (lehet mondjuk hároméves a „rajongó”) meglehetősen közvetlenséggel elegyedik szóba a művésszel: „Szia!...” Kénytelen vagyok az ezer kérdéssel érkezett ifjú kis riportert türelmesen inteni, hiszen én is kérdezni szeretnék: mégpedig a Gryllus testvérek és művésztársaik legújabb CD-jéről, a megzenésített középkori latin himnuszokat tartalmazó *Amor Sanctus*-ról.**

tizenöt ének lett az ötven himnusz tartalmazó kötetből. Az előadói gárda adott volt: Sebestyén Márta, Sebő Ferenc és a Kaláka együttes tagjai: Gryllus Vilmos, Radványi

Balázs és én. Ez a „verseneklő gárda” tálalja tehát a középkor kincseit Babits Mihály fordításában.

– Van-e kimondottan evangélikus megfogalmazása, feldolgozása ezeknek a latin himnuszoknak?

– Azt hiszem, hogy nincsen. Lutheránusként nyilván én ezzel az attitűddel olvasom, énekelem őket, Mizsei Zoltán maga katolikus egyházzene, de azt hiszem, ezeknek az Isten és az ember viszonyát középkori módon tükröző, egyetemes értékű, szép verseknek, himnuszoknak az előadásmódja nem felekezeti kérdés.

– Másképp nyúl hozzá a dalszerző egy szakrális szöveghez, a bibliai igeversekhez – a Hegyi beszédhez, Pál apostol leveleihez vagy a zsoltárokhoz –, illetve egy latin himnuszhoz, mint mondjuk egy József Attila- vagy egy Ady-vershez?

– Az a meglátásom, hogy gyakorlatilag nincs különbség. Az én dalaim bibliai ihlettségű előadói darabok. Akkor is, ha például a zsoltárok között több olyan is akad, amely már közösségben is használatos, sokféle éneklék, és így liturgiai funkciót is kaphat. De alapvetően nem egyházzene írok, a szakrális szöveget is előadom mint verset, mint dalt, mint József Attila műveit – akár az ő verseiből is lehetne szakrális szöveg egy bizonyos szituációban! A kettő között van átjárás, azt hiszem. Elsősorban református gyülekezetekben énekelik – igaz, hogy az eredeti, előadói tempónál lassabban – a zsoltárait. Hogy megszö-

laltatják őket, az igen nagy örömet szerez nekem.

– Már elő is készítette ezzel a következő kérdésemet: az nem kétséges, hogy van missziói hatásuk ezeknek a daloknak, inkább az a kérdés, hogy milyen. Hogyan él tovább az énekelt szent szöveg, és hogyan vezet egy lelket Isten felé? Hogyan találkozik Ön ezzel a hatással?

– A tavalyi Szélerőzsa találkozórol van egy nagyon szép emlékem: későn érkeztem vissza a szállásra egy koncert miatt, és arra ébredtem, hogy a reggeli áhitaton a közösség az általam megzenésített zsoltárt éneklé. Jó érzés, ha az ember olyasmiról ír, amit használni lehet. A másik pedig, hogy találkoztam már olyan emberekkel, akik az én CD-m hatására lettek templomba járók, váltak kíváncsiak az evangéliumra. Ahogyan nem a népművelés az elsődleges célok egy József Attila-vers előadásával, úgy ez esetben sem a misszionálás az első számú szempont, hanem az értékek felmutatása. De az ember ráérez a dolog izére, és ha ennek missziói hatása van, annak nagyon örülök. Félreértés ne essék: nem szégyellném sem a népművelést, sem a misszionálást, sőt! De én egy „színpadi figura” vagyok, aki a kompozícióit úgy írja, hogy ezzel „tálalja”, nyújtja át magát a verset, s elgondolkodtatni kíván vele. Ugyanez vonatkozik ezekre a bibliai szövegekre is.

– Volt-e, illetve lesz-e élő lemezbemutató koncert?

– Koncerten elég nehezen reprodukálható az *Amor Sanctus*. Ehhez több példányban is jelen kellene lennünk, „meg kellene sokszorozódnunk”, hiszen egyszerre több hangszert kellene megszólaltatunk. A CD-n hallható, hogy bizony hangszerelési bravúrokra volt szükség a felvételek. De a dalok közül néhány bizonyosan hallható, élénkelhető lesz élő koncertelőadásban is. Szeretettel ajánlom az olvasók figyelmébe viszont e helyütt az *Énekelt Biblia* című könyv bemutatóját, illetve a koncertet. Sumonyi Zoltán költő válogatott verseinek gyűjteménye az idei könyvfesztiválra jelenik meg, ebből az alkalomból adunk koncertet Vilmoossal és Sebestyén Mártival április 23-án, 19 órakor a XII. Kerületi Művelődési Központban. Mindenkit szeretettel várunk!

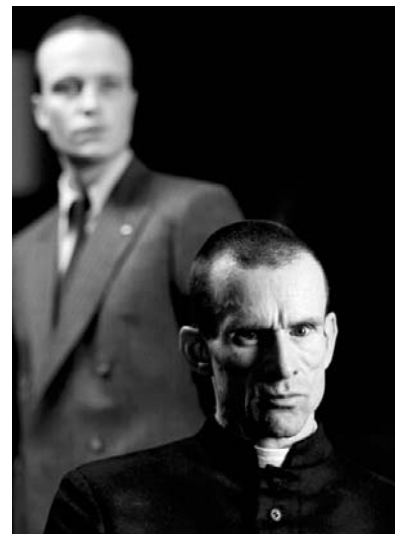
■ KÖHÁTI DOROTTYA

Ember az embertelenségben

Volker Schlöndorff: A kilencedik nap

► **Kétségek és kísértések közt vergődő embert ismerhet meg a néző a kiváló német filmrendező, Volker Schlöndorff legújabb munkájában. A szakma „nagy öregjének” nevéhez köthető többek között a *Katharina Blum elvesztett tisztessége* (1975), vagy az 1991-es *Bádogdob* című alkotás, amelyet Cannes-ban Arany Pálma-díjra, Hollywoodban pedig a legjobb rendezésért járó Oscar-díjra érdemesítettek. 2004-ben forgatott mozija – *A kilencedik nap* (*Der neunte Tag*) – megtörtént esetet feldolgozva a hűség és az árulás kérdését boncolgatja. A filmet a hazai filmszínházakban április 7-től vetítik.**

A történet Jean Bernard luxemburgi pap (1907–1994) életrajzán alapul, akit 1941-ben szállítottak a németországi Dachau koncentrációs táborába, ahonnan 1942. augusztus 5-én szabadult. Az itt eltöltött időszakokkal kapcsolatos emlékeit naplószerűen jegyezte le, ezt később *Pfarrerblock 25487* címmel adták ki. Schlöndorff új filmjét – és benne Henri Kremer tiszteletes alakját – erre a kiadványra építve álmolta meg. A mű azonban a valóság történeti alap mellett is a képzelet, ha tetszik, az alkotói szabadság eredmé-

nye és szülötte. Kilenc nap történetét láthatjuk, amelynek elmúltával a főhősnek – Henri Kremer abbának (*Ulrich Matthes*) – életről és haláláról, a maga, a barátai, valamint családja sorsáról kell döntenie.

Aki egy – ha egyáltalán lehet ilyet mondani – „szokványos” második világháborús sztorira számít, annak csalódnia kell. Az alkotás lényegét egy kettős „szellemi párbaj” adja. Egyfelől a pap és a náci Gebhardt hadnagy (*August Diehl*) „küzdelmé”, azaz naponkénti beszélgetései egymással, másrészt pedig a katolikus egyház szolgájának harca önmagával és Istennel.

A rendező drámai jelenetekkel, erőteljes színekkel és hatásos képi megoldásokkal érzékelteti a koncentrációs táborban szinte „természetesnek számító” kegyetlenséget, hozzásegítve a nézőt ahhoz, hogy jobban megértse és átérzeze a főhős helyzetét. Kremert ebből a földi pokolból kilenc nap „eltávozásra” küldik. Csak később, Luxemburgban, a Gestapo főhadiszállásán derül ki: végleges szabadságának az az ára, hogy el kell árulnia egyházát, hitét, családját és társait. Azt a feladatot szánták neki, hogy a luxemburgi katolikus egyház püspökét rábírra a nemzetiszocializmus támogatására.

A film végkifejletét, vagyis azt, hogy miként dönt Henri Kremer abbé, természetesen nem árulhatjuk el. Azt viszont el lehet mondani, hogy még olyan filmek, mint a *Schindler listája*, a *Zongorista* vagy – hogy a legközelebbi hazai példát említsük – a *Sorsralanság* után is lehet igényes, művészi módon újat mondani a holokausztról, az emberi megaláztatottságról, kiszolgáltatottságról, jó és rossz döntésekről.

■ – GAZDAG –

A kilencedik nap (*Der neunte Tag*). Rendező: Volker Schlöndorff; forgatókönyv: Eberhard Görner, Andreas Pflüger; operatőr: Thomas Erhart; zene: Alfred Schnittke. A német nyelvű, magyar felirattal ellátott film játékidője 98 perc. Magyarországon forgalmazza a Best Classics. Bővebb információk az interneten a www.derneunteag.de honlapon olvashatók.

► **Ritka élményben lehet része a művészet barátainak ez év július végéig a Budavári Palotában. Munkácsy Mihálynak, a magyar festészet kivételes tehetségű alakjának százötvenöt – magán- és közgyűjteményekben őrzött – alkotását láthatja a közönség. A tárlaton sok olyan mű is szerepel, amely hazánkban eddig soha nem, illetve nagyon régen volt kiállítva.**

A több mint száz festmény mellett bemutatott grafikai művek, írásos dokumentumok és Munkácsy-ereklyék új Munkácsy-kép kialakítását is lehetővé teszik. Ha lehet, egy kicsit még közelebb hozzák, még inkább hazahozzák a művészt, aki ifjúkorától mind a mai napig a magyar művészet világszerte legismertebb képviselője, bár alkotóéveit majdnem teljes egészében Párizsban töltötte, és művei jelentős része külföldre került. Huszonöt esztendősen korábban festette meg ifjúkori fő művét, a *Siralomházat*, amely akkora összegért kelt el, amilyenről álmodni sem mert volna. A '80-as években a művész az amerikai műgyűjtők körében olyan népszerűségnek örvendett, hogy Párizsban már a „festőállványáról” megvették szalonképeit.

A felbecsülhetetlen értéket bemutató kiállítás látogatóinak előljáróban azonban azt is el kell mondani – nem ünneprontásként, inkább a művész emberi értékeinek, hitének, a szépért, az igazért, a valóságért és nem utolsósorban a tudásért folytatott küzdelmének a megértéséért, kiemeléséért –, hogy milyen rögzös út vezetett rendkívüli tehetségének ehhez a csodálatos kibontakozásához...

Munkácsy a nagyvilágban

Az év kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában

A hatéves korában árvaságra jutott gyermek rokoni kegyelemkenyérrel élve kezdte az elemi iskolát, majd hamarosan asztalosninként, nehéz munka mellett kezdett rajzolni. Rossz ellátás, rossz lakáviszonyok, hajnali kelés, tíz-tizenkét órányi munka sokszor dermesztő hidegben; amint később írja, „...gyermekkoromból csak félelemre és szomorú-

ságra emlékezem vissza”. Mindezt hosszán tartó betegség követte, és csak mindezek után talált el a festészethez. Szamosy Elektől tanulta a festőmesterséget, aki a képzés fontos elemének tartotta a másolást is. Ilyen alapismeretekkel, vázlatkönyvével és Szamosy ajánlásával érkezett 1863-ban Pestre, hogy a neves tájképfestő, Ligeti Antal pártfogását

kérje. Másik pártfogója Than Mór volt, aki az életképfestészetet ajánlotta számára. Így kezdődött a művész pályája. Tanulás, munka, majd utazás; Bécs, Düsseldorf, Párizs...

Az 1867-ben megalakult magyar minisztérium közoktatási minisztere, Eötvös József az első képzőművészeti ösztöndíjat neki utalta ki. Munkácsy a nagy

pénzösszeggel a párizsi világiállításra utazott; nem hiába, mert elnyerte a kiállítás egyik aranyérmét. Ezután egymást követték a kiállítások; művei elismerést arattak, megnyílt előtte a világhír felé vezető út. Egyre nagyobb számban készültek képei megrendelésre – főképpen szalonképek, virágcsendéletek, portrék. Közben vallásos témájú, hatalmas festményein, világsikert arató alkotásain dolgozott (*Krisztus Pilátus előtt*, *Golgota*), illetve jellembrázoló művészetének drámai erejű műveit alkotta (*Krisztus a keresztjén*).

A *Munkácsy a nagyvilágban* című időszakos kiállítás – mely a Magyar Nemzeti Galéria és a Pannon GSM tízéves együttműködése révén jött létre – lehetővé teszi, hogy a művész külföldön – és itthon, magán- és közgyűjteményekben őrzött alkotásait is megismerje a nagyközönség. A változatosság, az eddig kevésbé ismert művek sokszínűsége még inkább rámutat Munkácsy művészetének titkára: egyéni stílus, fáradhatatlan kísérletezés, mindenkitől a számára leglényegesebb ismeretek elsajátítása, eredeti témakérés, változatosság, bámulatos jellembrázoló képesség. Mindezt örömmel átadta az öt párizsi palotájában mind gyakrabban felkereső hazai tehetségeknek, fiatalabb honfitársainak – tanácsait pénzrel s a fiatal tehetségek támogatását évente segítő Munkácsy-díjjal is megtéve.

Ilyen sok mindenre emlékeztet a budai Várban látható kiállítás, mely *Bakó Zsuzsanna* és *Boros Judit* rendezésében jól megtalálja az összhangot az ismert és a most először bemutatott Munkácsy-művek között. A tárlat július 31-ig tekinthető meg a Magyar Nemzeti Galériában, a Budavári Palota C épületében.

■ SCHELKEN PÁLMA

Február 1.: A pápát influenzával és heveny gégehurttal beszállítják a római Gemelli klinikára. Az első vatikáni közlések szerint óvintézkedésről van szó, később légzési nehézségekkel indokolják a kórházba szállítást.

Február 6.: Az egyházfő megjelenik kórházi szobája ablakában, és rövid áldást mond. A hangja gyenge.

Február 7.: Olasz lapok kételkednek abban, hogy II. János Pál valóban beszélt-e kórházi ablakában előző nap, felvetik, hogy esetleg magnófelvételt játszottak le.

Február 10.: A pápa elhagyja a kórházat. Több ezren üdvözlők ujjongva útján, amint a pápamobilon visszatér a Vatikánba.

Február 13.: A szentatya ismét beszél a nyilvánosság előtt, röviden áldást oszt vatikáni lakosztálya ablakából a Szent Péter téren összegyűlteknek, a hagyományos Úrangyala imádságot azonban már egy segítőtje mondja el.

Február 24.: Ismét kórházba szállítják II. János Pált. A Vatikán az egyházfő állapotának súlyosbodásáról számol be. Az este folyamán gégemetszést hajtanak végre rajta.

Február 25.: A műtét utáni reggelen segítség nélkül reggelizett II. János Pál, kekszet és joghurtot evett – közli Joaquín Navarro-Valls vatikáni szóvivő.

Február 27.: A pápa néhány percre megjelenik kórházi szobája csukott ablakában.

Március 1.: Joseph Ratzinger bíboros meglátogatja az egyházfőt a klinikán. Beszámol róla, hogy a látogatás során a pápa németül és olaszul is szólott hozzá.

Március 13.: II. János Pál visszatér a Vatikánba, és ismét szól a hívekhez: „Kedves fivérem és nővérem, köszönöm látogatásotokat.” Ezek voltak a pápa nagy nyilvánosság előtt elhangzott utolsó szavai.

Március 20.: Virágvasárnapon az egyházfő üdvözlölte a Szent Péter téren összegyűlt híveket. Gyengének látszik, s némán integet egy palmaággal dolgozószobája ablakában.

Március 27.: Húsvétvasárnap a pápa egy meghatározó jelenet során megpróbál szólni a hívőkhöz. Ez azonban nem sikerül neki. Az emberek a téren könnyekben törnek ki.

Március 30.: Az egyházfő újból sikertelenül próbálkozik szólni a hívőkhöz. A Vatikán hivatalosan közli, hogy gyomorszonda segítségével, mesterségesen táplálják a pápát.

Március 31.: Drámai romlás áll be az egyházfő állapotában: vérkeringése összeomlik, hirtelen vérmérgezés lép fel nála, láza felszökik.

Megosztott az olasz közvélemény – katolikusok és világiak egyaránt – a pápa szenvedéseinek nyilvános bemutatása kapcsán. A La Stampa csütörtöki száma szerint az egyik oldal felfogása értelmében a pápa a beteg ember méltóságát bizonyítja megjelenésével, mások szerint viszont a szentatya „kálváriája”, egyfajta „fájdalomshow” jellegű közszereplése éppen a krisztusi üzenetet homályosítja el. A torinói lap az egyre élesedő viták kapcsán Ersilio Tonini bíborost idézi, aki szerint a pápa elszánt arra, hogy az általa választott utat nyilvánosan végigjárja, félelmek nélkül erkölcsi példát mutasson mint szenvedő és beteg ember. Másrészt viszont Franco Ferrarotti olasz szociológus arra figyelmeztet: nagy körültekintés kell ahhoz, hogy a szenvedés ne váljon színpadi látványossággá, hisz ilyenkor a hit üzenete háttérbe szorul a szenvedő pápa látványa miatt.

Sokan erőt látnak a pápa szenvedéseiben s abban, hogy ezt nyilvánosan is vállalja, mások szerint viszont az élő tévéközvetítések már átértékelték a túrékszüzből – hívja fel a figyelmet az olasz napilap.

A La Stampa egyúttal Vincenzo Marras atya felhívását is idézi, aki szerint „megálljt kell parancsolni II. János Pál fájdalmi mutogatásának, mert nem a pápa, hanem Krisztus szenvedései váltanak meg bennünket”. Marras felszólította az egyházfő legközelebbi munkatársait, hogy ne csináljanak a világ közvéleménye számára szánt látványosságot a pápából és betegségéből. A katolikus pap szerint „igazi erőszakselekmény” volt a húsvéti nagyhéten a pápát a közvélemény előtt megmutatni ilyen egészségi állapotban.

Április 1., péntek

Felfüggesztették választási kampányukat az olasz politikai pártok II. János Pál pápa válságos egészségi állapota miatt – közölték pénteken a szervezetek vezetői.

Joaquín Navarro-Valls közép-európai idő szerint 12.30-kor állt ki a vatikáni sajtóközpontban, s láthatóan rendkívül megindultan számolt be a nagybeteg II. János Pál péntek délelőttiének eseményeiről. Valls emlékeztetett arra, hogy a pápa reggel hatkor munkatársaival misézett, majd negyed nyolckor – péntek lévén – a keresztúti ájtatosság (via crucis) tizenegy stációjának felolvasását kérte.

A katolikus egyházfő péntek délelőtti külön-külön találkozott szinte valamennyi közeli munkatársával, a kúria vezetőivel, köztük Angelo Sodano bíboros államtitkárral, Leonardo Sandri érsekkel, helyettes államtitkárral, Giovanni Lajolo vatikáni „külügyminiszterrel”, Camillo Ruini bíborossal, római vikáriusával, Joseph Ratzingerrel, a bíborosi testület dékánjával és másokkal. A pápa a találkozót követően, röviddel péntek dél előtt arra kérte munkatársait, hogy a Szent-írásból olvassanak fel számára részleteket – mondta Navarro-Valls, aki újból megerősítette: a pápa döntött úgy, hogy ne szállítsák ismét kórházba.

A világ minden tájáról összesereglett hívők imádkoznak péntek délelőtt a Szent Péter téren a haldokló pápáért.

Néhány órával korábban több olasz médium – az Apcom olasz hírgyűmökség, a RAI közszolgálati televízió és a TV Skytalia tévéállomás – arról számolt be, hogy II. János Pál kómába esett, ezt azonban vatikáni tisztviselők csaknem azonnal cáfolták. A RAI a pápa állapotára való tekintettel mindhárom csatormáján felfüggesztette a reklámklippek sugárzását. A Vatikán internetes oldala csaknem elérhetetlenné vált a rendkívüli túlterheltség miatt.

Kína és a Vatikán feszült viszonya ellenére a kínai kormány egy illetékes aggodalmát fejezte ki pénteken II. János Pál pápa súlyosbodó egészségi állapota miatt.

Április 2., szombat – a pápa utolsó üzenete

A halál küszöbére érkezett II. János Pál pápa nagy erőfeszítések árán, magántitkára segítségével hátrahagyta utolsó üzenetét – jelentette a Corriere della Sera című milánói napilap szombati számában. Az üzenetben arra kérte a lengyel nővéreket, akik pápasága hosszú éveit segédkeztek mellette, hogy ne ontsanak könnyeket.

„Derűs vagyok, legyetek azok ti is” – írta a szentatya.

2005. április 2., szombat, 21 óra 37 perc – Vatikánváros

Meghalt II. János Pál.

A halálhírt Joaquín Navarro-Valls vatikáni szóvivő jelentette be röviddel este tíz előtt, amikor a Szent Péter téren csaknem félszáz ezer ember virrasztott és imádkozott a pápáért. Az apostoli palota pápai lakosztályában előzőleg minden ablakban kigyúltak a fénycső, mintegy előre sejtetve a gyászhiért.

A szombat esti szóvivői közlés szerint „a Szentatya elhunyt ezen az estén 21 óra 37 perckor magánlakosztályában. A katolikus egyház camerlengója (kamarása), Eduardo Martínez Somalo spanyol bíboros győződött meg a pápa elhunytáról, a halottban hivatalosan azonosítva II. János Pál pápát.” A kiszünetelt Karol Wojtyła újjáról lehúzták a pápai gyűrűt. Ez az elhunyt pápa uralkodásának végét hivatott jelezni.

► Forrás: MTI

Elhunyt II. János Pál, a szent

► 2005. április 2-án 21.35-kor a Vatikán szóvivője hivatalosan bejelentette: meghalt a pápa. A méltatások áradata következett ezután: egymással versenyezve államfők, politikusok, a média képviselői újabb és újabb jelzőkkel illették a 26 évi szolgálat után elhunyt pápát. Ám a keresztényeknek ebben az időben is, II. János Pál halálával kapcsolatban is a Krisztus ajánlotta keskeny úton kell járniuk: hiszen nem felejtjük, hogy milyen ajándékokat kapott a pápa a teremtő Istentől és az egyház Urától, de nem eshetünk az embermagszálás kísértésébe sem. Mi merjük vállalni, hogy a hosszú haláltusát az agónia szóval jelöljük, mert tudjuk, hogy Lukács evangéliumának 22. fejezete (a 44. vers) Jézus halálos gyöttrődését is agóniának nevezi; mind a görög, mind a latin szövegben ez a szó olvasható. Nem szégyelljük, hogy Jézus nem úgy halt meg, mint a filozófus Szókratész, aki félelmetes nyugalommal itta ki a mérgegpoharat: Jézus Krisztus, a fájdalmak férfja a kereszten is gyöttrődve, hangosan imádkozva és jajgatva távozott. Ugyanakkor nem felejtjük el, amit II. János Pál utolsó üzenetében mondott: „Derűs vagyok, legyetek ti is derűsek.” Nem az optimizmus, hanem a keresztény reménység hangja ez. Ezért úgy döntöttem, hogy halála után nem új méltatást írok róla, hanem – megtoldva néhány mondattal – azt az összefoglalást adom közre, amelyet március első napjaiban írtam az *Evangelikus Élet* számára. E mondatok a pápa üdvözlőbeszédében hangzottak el 1999. október 31-én, a *Közös nyilatkozat aláírásakor Augsburgban*: „Mérőföldkőről van szó ma a keresztények közötti egység visszaállításának nem könnyű útján... Ez az út köves, rögös, de örömben is gazdag... Mindenkit meghívok, hogy imádságban és cselekvésben hagyatkozzék a Szentlélekre, aki képes eltávolítani minket a múlt emlékeitől, a szakadás fájdalmas emlékeitől, hogy a szükséges lépéseket megtegyünk, és így Krisztustól kapott mandátumunk hitelesebb legyen.” Kíváncsi vagyok, hogy ez a mondat útravaló legyen a jövőben is az ökumené útján.

Tíz év óta tudtuk, hogy a pápa beteg. Az utóbbi hetekben azonban sűrűsödtek az erről szóló hírek: nem volt nap, hogy a média ne közölt volna hírt a római katolikus egyház fejének egészségi állapotáról. Az egyik neves francia újság, a *Paris Match* vezércikkben írt arról, hogy ez az érdeklődés már-már több mint kíváncsiág; szeretik ezt az embert, látható gyöngösesége, előrehaladott betegsége ellenére is, sőt talán éppen ezért: a nagybeteg pápa türelme, bátorsága, amellyel a szenvedést viseli, példát ad.

Mi a titka ennek az öreg, beteg, testi- és lelkiileg láthatóan szenvedő embernek? – tették fel sokan a kérdést. Talán az, hogy nem csupán empatikus, együtt érez a szenvedőkkel, hanem a szó eredeti értelmében szimpatikus, vagyis együtt szenvedő (a szimpatikus szó a görög *szüm-patheo*, azaz „együtt szenved valakivel” jelentésű szóösszetételből ered). Ő valóban megérti, hogy mit jelent a betegség, mit jelent az, amikor az embert elhagyja az ereje, mint ahogyan Pál is megértette. Az apostol vallomásaiban így ír: „Legszívesebben tehát az erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy a Krisztus ereje lakozzék bennem. Ezért a Krisztusért örömmel telik erőtlenségekben, bántalmazásokban, nyomorúságokban (...); mert amikor erőtlén vagyok, akkor vagyok erős.” (2Kor 12,9–10)

Az éppen leköszönő párizsi bíboros,

J. M. Lustiger a *Paris Match* február 16-i számában így nyilatkozott egy riporternek.

P. M.: „Mit gondol II. János Pálról, a mostani pápáról, aki új »pápaímázt« honosított meg korunkban?”

J. M. L.: „Ez a szenvedő ember Péter utódjaként eljutott ereje végéhez. Őszintesége, hitelessége valamennyiünk számára feltűnő. Csodálom, ahogyan a tö-

FOTO: SIMON F. MANDOR

KAROL WOJTYŁA 1920. május 18-án született a krakkói vajdaság Wadowice nevű kisvárosában egy vasutas fiaként. Édesanyját kilencéves korában veszítette el, tizenkét éves volt, amikor orvos bátyja egy kórházban kapott fertőzés következtében elhunyt, apja Lengyelország német megszállása alatt halt meg.

1938-ban végezte el a gimnáziumot, majd Krakkóba költözött, ahol a Jagelló Egyetemen lengyel nyelvet és irodalmat, valamint filozófiát tanult. Lengyelország 1939-es lerohanása után a németek bezárták az egyetemet, így kénytelen volt felveszakítani tanulmányait. Előbb egy kőfejtőben, majd a krakkói szódagyárban dolgozott fizikai munkásként. Egyszer munkába menet elütötte egy villamos. Életveszélyes állapotban került kórházba. Felgyógyulása után az orvosok eltiltották a nehéz fizikai munkától. 1941-ben színházat szervezett, amelyben szerepelt is, rendezett, sőt darabokat is írt.

1942-ben fordult végleg a papi hivatás felé, jelentkezett *Sapieha* krakkói érsek szemináriumába, amely a német megszállás miatt illegálisan működött. Az érsek felügyelt kiváló tanulmányi eredményeire, s elhatározta, hogy Rómába küldi. 1946. november 1-jén pappá szentelt, s Wojtyła néhány nap múlva elutazott Rómába, ahol 1948-ig az Angelicum, a domonkos rendiek által fenntartott pápai egyetemen tanult.

Hazatérése után Krakkóban teológiából doktorált. Ezután Niegowic faluba került segédlelkésznek, majd 1949-ben az érsek kinevezte a krakkói Szent Flórián-templom káplánjává.

Lelkipásztorként új módszerekkel igyekezett egyházi közösségét megszervezni: maga köré gyűjtötte a fiatalokat, és kirándulásokra, gyalogtúrákra vitte őket, nyáron evezőstúrákat, télen sielést szervezett számukra. 1951-ben főhivatású tudományos kutatómunkába kezdett, a Jagelló Egyetemen elvégezte a teológiai kar etika szakát, és kandidátusi fokozatot szerzett. 1953-tól a krakkói papi szemínáriumban, majd a Jagelló Egyetem teológiai karán, 1954-től pedig a Lublini Katolikus Egyetem etika szakán tanított. 1958. július 4-én XII. Pius pápa címzetes püspökké nevezte ki, szeptember 28-án szentelték fel a Wawelben lévő érseki főszékesegyházban.

1962 októberére és 1965 decembere között aktívan részt vett a II. vatikáni zsinat ülészakáiban. 1964. január 18-án VI. Pál pápa Krakkó érsekévé és metropolitájává nevezte ki, tisztségébe március 18-án iktatták be. A vatikáni zsinaton bizonyítottá, hogy tisztában van az új egyházképpel, amely szerint a tekintélyelv helyébe a szolgálat, a kioktatás helyébe az igehirdetés lépett.

1967. július 25-én a bíborosokkal tartott titkos konzisztóriumon VI. Pál pápa bíborossá nevezte ki, másnap felszentel-

A protestánsok nem tartják a pápát Krisztus földi helytartójának, *vicarius Christine*nek, ahogyan régen nevezték. E titulus nem is szerepel már a II. vatikáni zsinat dokumentumaiban sem; helyette az *episcopus servus servorum Dei*, vagyis püspök, Isten szolgájának szolgálója cím használatos. Mint ahogyan az úgynevezett zsinati püspökök – XXIII. János és VI. Pál – is így írták alá a dokumentumokat: „Róma püspöke”.

megek fogadják a pápa gyengeségét. Még nem keresztény emberek is együtt éreznek vele, az emberszeretet, az emberi méltóság tanúját látják benne.”

A hatalom mai gyakorlóit természetesen nem nagyon értik meg az ilyesfajta vezetőképet, mivel szerintük a hatalom gyakorlójának kötelessége, hogy ereje teljében mutakozzék. A pápa azonban nem is titkolja gyengeségét, inkább azt mutatja meg, hogy ő most már Krisztus passiójának állomásait járja. II. János Pál azt mutatja meg nekünk, ami valójában az egyház: Krisztus szenvedő testét. Ez eltér minden más társadalmi jelenségtől. Inkább arra emlékeztet bennünket, hogy mik vagyunk valójában: szegény szolgák, megkeresztelt keresztények, mindig reményt hordozók. Élete végén a pápa, az elismerten karizmatikus személyiség, az egykori sportember így éli meg Krisztus passióját, és ezzel valamennyiünket térdre kényszerít, mintha ezt mondaná: „Sem intézményeitek, sem vagyontok, harcosaitok vagy épü-

ték a Sixtus-kápolnában – Wojtyła ezzel belépett a pápaválasztó és pápává választható kardinálisok sorába. A krakkói főegyházmege bíboros érsekéként a lengyel püspöki konferencia elnökhelyettese lett, és ő vezette a püspöki kar kulturális és tudományos bizottságát is.

VI. Pál pápa halála után I. János Pál néven Albino Luciani velencei pátriárka lépett a pápai trónra, az új pápa azonban megválasztása után 33 nappal elhunyt. Utódjává – általános meglepetésre – 1978. október 16-án a viszonylag ismeretlen Karol Wojtylát választották. Legerősebb támogatói a hírek szerint a német és az osztrák bíborosok voltak, s nyolc választási forduló után a 111 bíborosból 104 szavazott a krakkói érsekre a konklávéban.

A pápaság kétezer éves történetében először fordult elő, hogy egy kelet-európai pap ült Szent Péter székebe. Pápa-ként a II. János Pál nevet választotta, ünnepélyes beiktatására 1978. október 22-én került sor. Programjában egyértelműen arra törekedett, hogy helyreállítsa a tanbeli egységet, megrendszabályozza a túlzókat, a tanítóhivataltól eltérőket. A katolikus egyház kormányzásában is új rendszert vezetett be.

II. János Pál „az emberiség morális lelkiismeretként” gyakran hallatta szavát a minden embert érintő nemzetközi kérdésekben. A pápa sohasem tagadta meg gyökereit: lengyel hazája iránti szeretetét, a népi hagyományokban gyöke-

védő római főpap

leteitek nem jelentik az egyházat. Az egyház a bennetek lévő Krisztus.” Igen, a szenvedő Krisztus.

Nem egyszerű ezt a nagy ívű életpályát összefoglalni. Sem a nyolcvanöt esztendő, sem pápai szolgálatának huszonhét évét.

Karol Wojtyła utazó pápa lett, nem csupán a Vatikán „fogságából” menekült. Kezdetben „lengyel pápának” neveztek, de nemcsak a szláv népeket szerette, és az egykori keleti blokkot képviselte, hanem a római katolikus világegyházat. Nemcsak Rómában, közvetlen környezetében volt kontaktsképes ember, hanem – sok nyelven értvén – az öt világrészben mindenütt otthon érezte magát. Nem ragadt az Örök Város dimenzióiban, hanem világméretben gondolkodó és cselekvő emberként vezette egyházát. Mindig szívügye volt a világbéke. Tekintélye messze túlnőtt Itálián, és nemzetközi világi testületekben is hallgattak szavára.

II. János Pál méltó utódja lett három elődjének: XXIII. Jánosnak, a dialógus-jóságos pápájának, VI. Pálnak, az okosan egyensúlyt kereső, a zsinatot folytató és befejező pápának, és I. János Pálnak, a mosolygó pápának, aki oly gyorsan tűnt el a pápai székből. Sőt nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy II. János Pál több értelemben is meghaladta a zsinati pápákat. Az ökumenizmust nemcsak igenelte, hanem belső szükségszerűségnek és visszafordíthatatlan folyamatnak nevezte. Amit pedig a bűnbánat és bűnvallás vonatkozásában meg mert tenni, az minden addigi képzeletet felülmúlt. Több mint százszor vallotta meg a kereszténység nevében az egyház vagy az egyház gyermekeinek bűneit. Nem beszélt mások bűnéiről (tua culpa), hanem saját felvállalt bűneként szólt a kereszténység vétkeiről (mea culpa).

Emlékezhettünk 2000. március 12-re, amikor a római Szent Péter-bazilikában II. János Pál a hívő közösség, az egész egyház nevében bocsánatot kért Istentől az egyház gyermekeinek múlt- és jelenbeli vétkeiért. Ezt a különös magatartást többen megbotránkoztatónak tartották, vitatkoztak vele, de a Nemzetközi Teológiai Bizottság Emlékezés és kiegészítés című dokumentuma a bibliai teológia alapján megmagyarázta a pápa kijelentését. Záró könyörgése emlékezetes marad mindannyiunk számára, akik olvastuk: „Add nekünk irgalmasságotat és bűneink bocsánatát Jézus Krisztusért, élők és holtak bírájáért, aki megváltotta az emberiséget minden bűntől. Teljes szívvel, bűnbánatot tartva visszatérünk hozzá.”

A húsz-egynéhány témában és a több mint száz alkalommal elmondott bűnbánó bocsánatkérések közül most csak kettőre emlékeztetünk. Amikor a pápa elröpillt Franciaország felett, bocsánatot kért Istentől mindazért, amit Szent Bertalan éjszakáján a rómaiak egykor elkövettek a francia hugenották ellen... És 1992-ben, Amerika felfedezésének ötven évfordulóján bocsánatot kért Istentől, amiért a magukat kereszténynek mondó hódítók lemészárolták az őslakos indiánokat. Megrendítő hatásuk volt ezeknek a bocsánatkéréseknek...

Nemcsak szenvedéseiről, betegségeiről, hanem cselekedeteiről és írásainak sokaságáról is lehetne szólni; hasonlóképpen lelkipásztori szolgálatáról, a tudós tanár morális tanításairól, irodalmi és zenei érzékéről, karizmatikus kisüregzéséről; továbbá világegyháza vezetéséről, a klérus és a laikusok közelítéséről, a Kúria átszervezéséről; a zsidóság irányába tett gesztusairól, a világvallások képviselőivel való kapcsolatépítést szolgáló kezdeményezéseiről; az új jogi kódex és az új káté bevezetéséről – az enciklikákat nem is részletezve –, a pápai felelősség megosztásáról, a püspöki szinódusok jelentőségéről és a máig emlékeztető első magyarországi látogatásáról (1991, Máriaipócs–Debrecen–Budapest).

A nyolcvanöt évnyi, valóban gazdag életút áttekintését nem fejezhetem be másként, mint egy rövid személyes emlékezéssel. Huszonegy évvel ezelőtt, 1984. március 3-án, Közös Bizottságunk mandátumának visszaadásakor találkozhattunk a művelt, több nyelven beszélő, világot járt, kontaktsképes egyházi vezetővel. Akkor átvillant az agyamon, amit Barth Károlyról olvastam, aki 1965-ben meghívás alapján, megfigyelői státusban részt vehetett a zsinat utolsó fázisának ülésén. A teológus, aki egy teljes órán át beszélgethetett VI. Pál pápával, később így írt: „Megbizonyosodtam, hogy a pápa nem az Antikrisztus, mint ahogyan a 16–17. században protestáns őseink vallották. Ez az ember nem akar betéríteni minket saját egyháza; Jézushoz akar térni és téríteni, az egy, szent, egyetemes és apostoli egyház igaz Urához.” Aki egyszer találkozott II. János Pállal, az megérti és a magáénak vallhatja ezt a néhány barthi mondatot.

Így emlékezhettünk a szimpatikus pápára, akit Paul Poupard bíboros így nevezett: „II. János Pál, avagy a nagyszabású pápa”. Egészében és betegségében ilyenek láthattuk őt, Róma püspökét.

■ ID. HAFENSCHER KÁROLY

II. János Pál pápa emlékére

Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek a katolikus egyházfő emlékére múlt vasárnap az alábbi nyilatkozatot adta ki:

„Krisztusra bízunk életünket, aki előbb szeretett minket, és jó Pásztorként életét áldozta értünk” – ezt írta II. János Pál pápa 2004-ben megjelent könyvében. Ő maga is huszonhét éven keresztül jó pásztorként vezette az egyházat. Szolgálata nyomán a világban és az egyházban döntő változások mentek végbe. A II. vatikáni zsinat nagyszabású pasztorális programja az élet sok területén konkrét valósággá vált. Az ő munkásságának is köszönhető egyházunk szabadságának kiterjedése. Átvezette az egyházat a harmadik évezredbe, ahogyan azt a saját különleges küldetésének is tartotta. Karizmatikus személyisége a pápai szolgálat egészen új stílusát valósította meg.

Mi, magyarok is, hívők és minden jóakarátú ember, hálával és tisztelettel gondolunk rá. Ő volt az első pápa a történelemben, aki Magyarországra látogatott. Különösen közel állt hozzánk, Közép-Kelet-Európa népeihez. Sok szentet és boldogot adott az egyháznak, köztük a 20. század vértanúit és hitvallóit, így magyar boldogokat is: Apor Vilmost, Batthyány-Strattmann Lászlót, Romzsa Tódort. Nagy törvényhozói művet hagyott hátra: a zsinat irányelvei alapján törvénykönyvet adott ki a latin egyház és a keleti katolikus egyházak számára. Különösen a volt szocialista országokban, de a világon másutt is újjászervezte a hierarchiát, sok új egyházmegyét és egyháztartományt alapított. A mai magyar püspökök szinte mindnyájan tőle kapták kinevezésüket. Néhányunkat ő maga szentelt püspökké. Ez különleges lelki kapcsolatot jelent számunkra.

Pápaságának ideje alatt jelentősen bővültek az Apostoli Szentszék diplomáciai kapcsolatai. II. János Pál pápa különleges szeretettel és nyitottsággal folytatott párbeszédet a keresztény testvérekkel, de a többi vallás képviselőivel is. Felejtethetlen emlék maradt a római zsinagógában és a damaszkuszi Omajjád mecsetben tett látogatása és találkozásai, közös imádságai a fiatalok százazeivel és millióival. Sokan, nagyon sokan vagyunk, akik nemcsak tiszteltük és csodáltuk, de szívből szeretjük őt.

Személye útmutató és példakép számunkra: egy Krisztusra bízott élet példája. Ő is elmondhatta Szent Pál apostollal: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam. Készen várom az igazság koszorúját, melyet azon a napon megad nekem az Úr.” (2Tim 4,7–8)

II. János Pál pápasága alatt...

- Olaszországban és a világban összesen 1 247 613 kilométert utazott, azaz több mint háromszor tette meg a Föld és a Hold közötti távolságot
- 104 alkalommal járt Olaszországban kívül, 129 országot keresett fel
- 822 napot, azaz több mint két évet és három hónapot töltött a Vatikánban kívül
- több mint 1160 általános audienciát tartott, amelyeken több mint 17,5 millió hívővel találkozott a világ minden részéről
- több mint száz nagyobb dokumentumot adott ki, ezek közül 14 enciklika, 45 apostoli levél, 14 apostoli buzdítás
- 1338 boldogot és 482 szentet avatott, többet, mint elődei az elmúlt négy évszázadban együtt
- több mint 1590 állam- és kormányfővel folytatott megbeszéléseket
- pápai misén a legnagyobb, mintegy négymillió emberrel Manilában vett részt
- pápai misén a legkevesebben, mintegy kétszáz 1989-ben tett észak-európai útján vettek részt

A feltámadás hitével búcsúozunk

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsában testvéri együttműködést folytató történelmi protestáns és ortodox egyházak, valamint a hozzájuk kapcsolódó ökumenikus szervezetek közössége nevében öszinte, testvéri együttérzésünket fejezzük ki II. János Pál pápa elköltözése miatt a Magyar Katolikus Egyház gyászoló közösségének.

Mint Krisztus testének tagjai osztozunk egy olyan egyházfő halála miatti vesztésben, aki krisztusi szeretettel fordult az ökumené nagy családjához és azon túlmenően igaz emberbaráti szeretettel minden jóakarátú emberhez, különösen is az elesettekhez. Mindazok, akik az evangélium szellemében hisznek a béke és igazságosság lehetőségében, és ennek munkálására magukat elkötelezik, szellemi vezetőjüket és munkatársukat tisztelhetők II. János Pál pápa minden nyomorúság iránt érzékeny személyében.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa 1991-ben, II. János Pál első magyarországi látogatása alkalmával a debreceni református Nagytemplomban ökumenikus istentisztelet keretében köszönthette a római katolikus egyházfőt. E találkozónak kiemelkedő eseménye volt, amikor II. János Pál az ellenreformáció áldozatainak, a gályaraboknak az emlékművénél fejet hajtott, és elhelyezte a kiengesztelődés koszorúját.

Huszonhat éves egyházkormányzói szolgálata során személyes bátorítást és buzdítást adott az európai és a világméretű ökumenikus mozgalom számára. Elvitathatatlanul meghatározó szerepe volt Európa újraegyesítésének folyamatában, a „közös európai ház” felépítésében, s benne a krisztusi hagyományok és értékek megjelenítésének erőfeszítésében.

A hívők egysége és az egész emberiség jóléte érdekében megélt kontinentális és globális nyitottsága lelkesítően és bátorítóan hatott a magyarországi egyházak együttműködésének meglevő és jövőre számunkra is. „Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!” (2Kor 13,13)

Mint Krisztus népe, a húsvéti feltámadás bátor hitével búcsúozunk II. János Pál pápától.

D. Szevik Imre,
a Magyarországi Egyházak
Ökumenikus Tanácsának elnöke

Dr. Bóna Zoltán,
a Magyarországi Egyházak
Ökumenikus Tanácsának főtákkára

II. János Pál pápa halála április 2-án este nemcsak egy „igazán rendkívüli ember” életének, hanem a római katolikus egyház nagyon jelentős pontifikátusának a végét is jelenti, amely egybeesett az emberi történelem egy döntő fázisával – olvasható a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) nyilatkozatában. A dokumentumot közvetlenül a nyolcvannégy esztendő egyházfő elhunytá után adták ki.

A római katolikus egyház II. János Pál pápasága alatt „alapvetően hozzájárult a jelentős ökumenikus folyamatokhoz”, különösen a kétoldalú párbeszéd kialakulásához a tanítás kérdéseit illetően – emelte ki az LVSZ főtákkára, Dr. Ishmael Noko lelkész azt is hangsúlyozta, hogy a Lutheránus Világszövetség, valamint a Vatikán közti bilaterális kapcsolatok II. János Pál pápasága alatt gyümölcsözővé váltak. Ez különösen is a megigazolástól szóló közös katolikus–evangelikus nyilatkozat esetében érvényes.

Noko a továbbiakban méltatta a pápának azt a tulajdonságát is, hogy nagyon fontosnak tartotta a személyes kapcsolatokat. Megbecsülését fejezte ki II. János Pál mély spiritualitása iránt, amely áthatotta életét nagy felelősséget jelentő hivatalának gyakorlása során. Ugyancsak tisztelettel emlékezett arra, hogy a katolikus egyház feje fáradhatatlanul kereste azokat a lehetőségeket, amelyek a keresztény egyház egységét szolgálhatnák. Emellett egykezett feleletet adni arra a kérdésre, hogy a katolikus egyház miként segíthetné a különböző világvallásokat abban, hogy a borszín vagy a kedvezőtlen szociális helyzet miatti politikai és gazdasági elnyomást, valamint a szegénység, éhezés és betegség miatti szenvedést csökkentse.

► Forrás: LWI

Isteni retorika

Kritikus ígéhallgató vagyok. Nem teológiai, sokkal inkább retorikai szempontból bírálok gyakran édesanyám vasárnapjainak prédikációit, különös tekintettel a mondanivaló átlátható szerkesztésére, az általa használt kifejezésekre, a választékos szóincsré és a hangsúlyozásra. Ugyanis biztos vagyok benne, hogy az üzenet akkor fog minél több hallgató szívéhez eljutni, ha az a leginkább megfelel a magyar nyelv és a helyes beszéd szabályainak.

Húsvét után azonban megtanultam: nem mindig csak a szépen artikulált szavakkal, a logikusan felépített mondatokkal lehet kifejezni az evangélium lényegét. II. János Pál ugyanis a halál küszöbén is prédikált, bár a gégemetszés miatt egy hangot sem tudott kiadni a torkán, s izombetegsége miatt a Szentírás sem tudta megfogni. Már a jeruzsálemi bevonulásra és a keresztre feszítésre emlékezve kifejezésre juttatta, hogy milyen fontos a számára, hogy – végső soron televíziós kapcsolat segítségével – a hívőkkel együtt részt vegyen a közös ünneplésben. Beszélni már nem tudott, szeretetteljes, áldó mozdulatában azonban benne volt minden, ami egy többoldalas imába belefoglalható.

Később halálos ágya lett szószékké, minden egyes hírműsor pedig valóságos igehirdetésé. Nyelveken szólni, sőt anyanyelvén suttogni sem tudott, mégis mindenki érthette a pápai lakosztályból szóló evangéliumot. A hírügynökségek, tévécsatornák keresztül óránként érkeztek az információk a római püspök minden mozdulatáról. Azokról,

amelyek prédikációvá változtatták a szenvedés minden stációját. Beszámolt arról, hogy a főpásztor penteken – szokásának megfelelően – ismét át akarta élni a Megváltó szenvedését, ezért felolvastatta a nagypénteki történetet az öt ápolókkal. Azt üzent ezzel, hogy életünk alkonyán sem tekinthetünk másra, mint Jézus Krisztus keresztségére, mely erőt adhat földi szenvedéseink idején.

Halálának délelőttjén újabb hír érkezett: halálját fejezte ki a vele virrasztó tömegek szeretetéért. Kicsivel később pedig azt kérte az öt siratóktól, hogy ne legyenek szomorúak, majd hozzátette a jeleként, hogy a pápa is vidám. Hittel vi-sel betegségé, az örök életbe vetett reményisége példa lehet mindannyiunk számára, akik szorongunk a betegségtől, a katasztrófától és leginkább a halál sötét árnyékától. II. János Pál utolsó szava pedig úgy zárta le párnák közt tartott evangélicációját, ahogy minden prédikációnak és minden keresztény ember életének be kell fejeződnie; a pápa ugyanis bíborosai szerint azt suttogta: „Ámen.”

Sokáig talán nem értettük, miért kell a végsőkéig ragaszkodnia egy halálos beteg embernek Péter trónjához. Egy dinamikus, sok helyre utazó és még többet megszólaló főpásztorra várt a világ. Eljön majd ez az idő is. Azonban előtte bizonyosodott, hogy a Szentlélek segítségével egy haldokló ember is tudja milliók felé közvetíteni a Biblia üzenetét. Isten-nél ugyanis mások a retorikai szabályok.

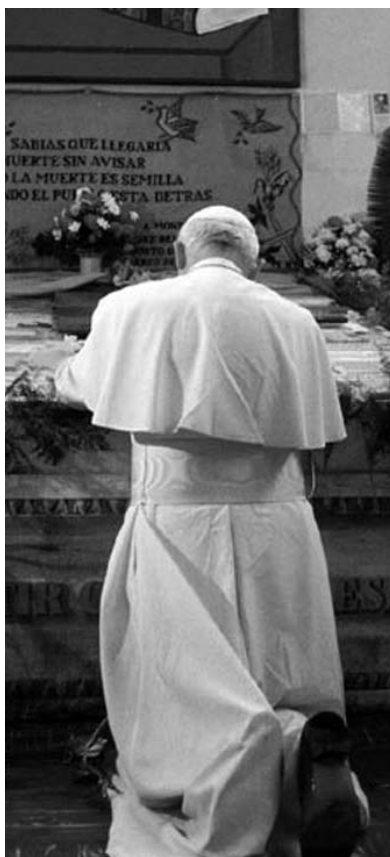
■ LÁSZLÓ JENŐ CSABA

rező Mária-tiszteletet, a munkásként szerzett tapasztalatokat, a lengyel zsidók deportálásának elítélését és a kommunizmus elleni harcot.

Több mint húsz alkalommal kíséreltek meg ellene merényletet, a legsúlyosabbat 1981. május 13-án: a római Szent Péter téren a török Ali Agca közvetlen közleről lőtt rá; a merényletet csodával határos módon élte túl. 1995-ben csípőoperációt hajtottak végre rajta, 1992-ben jóindulatú daganatot távolítottak el vastagbélből, két évvel később combnyakcsonttörést szenvedett. 1996-ban vakbélműtéten is átesett. Élete végén Parkinson-kórban szenvedett.

II. János Pál volt a legtöbbet utazó pápa, 104 külföldi látogatása során 129 országot keresett fel, több mint egymillió kilométert tett meg a Föld körül, és több mint 3300-szor szólt a hívők tízmillióihoz az általa kezdeményezett új evangélicáció jegyében. Két alkalommal járt Magyarországon: először 1991. augusztus 16–20. között, majd 1996. szeptember 6–7-én a pannonhalmi bencés monostor fennállásának 1000. évfordulója alkalmából.

Pápaságának több mint huszonhat éve alatt számos elődjének rekordját döntötte meg. Ő a huszadik század leghosszabb ideig szolgáló pápája. A 264 katolikus egyházfő közül csak három ült hosszabb vagy ennyi ideig a pápai trónon – Szent Péter (Kr. u. 64/67-ig), IX. Pius (1846–1878) és XIII. Leó (1878–1903).

250 éves a konfirmáció Magyarországon

Két szentség közötti híd

Az érintőképernyő érintésére a múzeumigazgató, Harmati Béla László bátorítja Gáncs Péter püspököt

◀ Folytatás az 1. oldalról

A kiállításon nemcsak a pesti gyülekezet első konfirmációs anyakönyvét és konfirmációs ruhákat láthatunk, hanem emléklapokat, kátékat, fogadalmakat is. A látogatók egy érintőképernyős számítógép segítségével megismerkedhetnek a magyarországi konfirmáció történetével is, mely a pietizmus idején vette kezdetét a 17–18. században. Ma a pietizmus megbélyegzést jelent; a világtól elforduló emberekre mondják, hogy pietisták. Olyanokra, akiknek a belső béke, illetve az a céljuk, hogy másokat Istenhez vezessenek, de úgy, hogy közben a társadalommal nem foglalkoznak. Az első pietisták azonban nem ilyenek voltak, hanem megtartották az egyensúlyt az egyén és a társadalom között. Spener, a

pietizmus atyja szerint „aliquid analogon seculo reformationis”, vagyis „a pietizmus reformáció a reformáció után”, amelyben a hit átélése a lényeg. Ez a reformhullám érződött országunkban is, amikor a magyar pietisták meg akarták újítani egyházukat, és elkezdték a kátéra tanítani a gyermekeket. A 18. század végére a pietista hatásra elinduló konfirmáció túllépett a pietizmus és a felekezeti keretein, és bár kezdetben sokszínű volt az oktatás, mára egységesedett.

A múzeum szeretettel várja az érdeklődőket, akik sok hasznos információval gazdagodhatnak a tárlatvezetéssel is egybekötött múzeumlátogatás során. Az időszaki kiállítás október közepéig tekinthető meg hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

■ FITOS MÓNIKA

► **Kétnapos szakmai konferenciára hívogatta az érdeklődőket egyházunk néprajzi munkacsoportja. A 250 éves a konfirmáció Magyarországon című szimpózium résztvevői a Deák téri evangélikus gyülekezet nagytermében március 31-én és április 1-jén a konfirmációval kapcsolatos népszokások vizsgálata mellett annak teológiai vetületeivel is foglalkoztak. A tanácskozás – melynek előadásait a tervek szerint írásban is megjelentetik – tartalmas programját az Evangélikus Országos Múzeum ekkor nyílt, új időszaki kiállítása tette még színesebbé.**

Darázsfelekbe nyúltak ezzel a témával – értettek egyet a jelenlévők az előadásokat követő vita során. Hiszen a latin confirmatio (megerősítés) szóból eredő konfirmáció – amely elsődlegesen a hit megvallását, az első úrvacsoravételt, valamint a gyülekezet felnőtt tagjai sorába való felvételt jelenti – tartalmi és formai kérdéseket is felvető, összetett probléma. Éppen ezért hasznos és érdekes volt az előadások és a beszélgetések során körbejárni, hogy mit jelentett ez a szertartás egykor, és mit jelent ma.

A tanácskozás kezdetén Gáncs Péternek, a Déli Evangélikus Egyházkerület vezetőjének megnyitóbeszéde után elsőként a konfirmáció történetéről hallhattunk dr. Kertész Botond egyháztörténész jóvoltából. Mint kiderült, míg Németországban a konfirmáció történetének kutatása hosszú időre tekint vissza, addig hazánkban nincs irodalma, annak ellenére, hogy a pietizmus hatására jelent meg Magyarországon. Elterjedését Bárány János szuperintendens, felpécsi lelkész 1756-ban írt egyházlátogatási utasítása igazolja, melyben konfirmációi oktatást rendel el. A 18. század végére álta-

lanná vált az evangélikusok között, ám az oktatás, a vizsga és az istentisztelet ideje nemcsak vidékenként, de gyülekezetenként is különbözött. Az egységesítés igénye a 19–20. század fordulójára fogalmazódott meg. A több mint két évszázada meghonosodott hagyomány gyülekezeti életünk elválaszthatatlan részévé vált.

A történeti áttekintés után a konfirmáció teológiai megközelítése került előtérbe. Az Országos Egyházi Iroda igazgatója, ifj. Hafenschner Károly lelkész Li-

gony gondoskodik közösségük új tagjának hitbéli felkészítéséről. A konfirmáció – azzal együtt, hogy elsősorban természetesen Isten Lelkének munkája – tehát nemcsak a szülők, a keresztszülők és a lelkész, hanem az egész gyülekezet ügye. A konfirmáció teológiai vizsgálata a konferencia első napján Balog Eszter doktorandusz kátétörténeti áttekintést nyújtó előadásával zárult.

Délután és másnap neves néprajzkutatók, valamint folklór szakos hallgatók konfirmációval kapcsolatos, népi jelleg-

Lakatos-Bíró Melinda előadása a halmágyi (Erdély) konfirmációs hagyományokról

turgia-e a konfirmáció? – Az áldás pillanata és folyamata című referátumában kiemelte, hogy a keresztség „elegyházatlanodása” új, válasza váró kihívást jelent, és igényli, hogy átgondoljuk a konfirmációt. Hiszen – mint mondotta – „a formák változnak, a szokások eltérőek, de a lényeg ma kommunikálhatóan izgalmas: eljut-e az áldás az áldatlan világban élő emberhez...?”

Ugyancsak erre a kérdésre kereste a választ A konfirmáció szerepe a gyülekezetépítésben című előadásában Gáncs Péter püspök. „Az alap a keresztség – hangsúlyozta –, amellyel egy adott egyházközség tagjai elkötelezték magukat arra,

zetességeket ismertető előadásaival folytatódott az összejövetel. Ennek köszönhetően bepillantást nyerhettünk többek között – a hazai mellett – a halmágyi és a barcasági csángó evangélikus, valamint a ceglédi és a kalotaszegi református szokásokba. A találkozó záróakordjaként megtekinthettük Győri János Sámuel lelkész filmes betétekkel gazdagított számítógépes prezentációját is.

A konfirmációról szóló érdekes és figyelemfelkeltő szimpózium a tervek szerint a közeljövőben az ünnep témakörének alaposabb átgondolásával folytatódik.

■ GAZSU

A konfirmáció népi gyökereiről

Találkozás Veres Emese-Gyöngyvérrel

► **Amikor személyes élmények hatására úgy döntött, hogy kutatási témájaként a konfirmációval kapcsolatos népszokásokat választja – mondta –, még nem sejtette, hogy egyszer majd egy tudományos konferenciát is szervezhet, amely szintén ezzel a kérdéssel foglalkozik. A 250 éves a konfirmáció Magyarországon című, március 31. és április 1. között lezajlott kétnapos szimpózium után a szervezővel, Veres Emese-Gyöngyvér néprajzkutatóval beszélgettünk.**

– Meglepetésként ért, amikor a konfirmáció gyakorlata a barcasági csángó gyülekezetekben című előadását azzal kezdte, hogy a konfirmáció iránti érdeklődését nem családi gyökereinek, hanem magyarországi élményeinek köszönheti.

– Az Erdélyben, közelebről Bácsfaluban tapasztalt és átélte konfirmációi gyakorlat megszokott és természetes volt számomra. Amikor ellátogattam anyországi testvérgyülekezetünkbe, Csepelre, furcsa volt látni, hogy itt sok minden más, mint ahogy azt az édesapám, Veres Károly evangélikus lelkész pásztorolta közösségben láttam. Ekkor határoztam el, hogy még jobban igyekszem megis-

merni a barcasági konfirmációs szokásokat.

– Mondana néhány példát arra, hogy mi-
ben állt az említett másság?

– A konfirmációra valamikor (a magyar gyakorlattól eltérően) 16–18 éves korban került sor; a 12–13 éves életkor fel sem vetődött. A jelentkezőnek a hat osztályt mindenképpen el kellett végeznie. Régen a konfirmációi oktatás – a papnizetés – minden esztendőben húsvét előtt hat héttel kezdődött, és virágvasárnapig tartott. Barcaújfaluban – és lehet, hogy máshol is, csak erről nincsenek írásos adataink – négy héttel minden reggel böjti istentiszteletet tartottak, amelyen minden konfirmációra készülőknek kötelezően részt kellett vennie. Ezenkívül a konfirmandusok (az ottani szóhasználattal: papnizetők) közül két fiú a tanulás után mindennap ott maradt, hogy fát vágjon másnapra, két lány pedig kitalarította a szobát. Két hét tanulás után megkezdődött az *elállás*. Ez azt jelentette, hogy a lelkész mindannyiukat kikérdezte az addig tanultakról. A papnizetők sorban álltak, legelől az, aki a legtöbb helyes választ adta.

A konfirmációra örömmel és kötelességtudóan készültek, hiszen a papi áldás és az első úrvacsoravétel után már felnőttnek számítottak. Ez azt jelentette, hogy lehettek keresztszülők, és mehetek bálba. A lányok ekkor kapták meg a három rend – piros, fehér és fekete – ruhát, a fiúk ettől kezdve udvarolhattak.

– Ilyen volt egykor a konfirmáció. És ma?
– A templomot még ma is szépen fel-
dizsítik, és Apácán, Krizbán és Barcaújfaluban még most is viseletet hordanak. Az, hogy valaki ezután „hivatalosan is”

bálozhat – vagy mai szóhasználattal élve diszkózhat –, a mai generáció számára természetesen már nem fontos. Az viszont igen, hogy ekkor úrvacsorát vesznek, és ettől kezdve keresztszülők is lehetnek. Egyébként a konfirmációt ma jobban megünnepelik, mint korábban, és minden érintett nagyon örül az ajándékoknak, amelyeket az istentisztelet után a szüleiktől, nagyszüleiktől kap.

– Előadása végén azonban nem hallgatta el azt sem, hogy a konfirmáció napjainkban már jóval kisebb horderővel bír.

– Ennél keményebben fogalmaztam: „A társadalmi változások nyomán a konfirmációnak nincs jelentősége a vilá-

gi életben.” Úgy gondolom, ez Magyarországra nézve is igaz. Mégsem mondhatjuk azt, hogy a konfirmáció ezáltal „értelmetlen” vagy „feleslegesség” vált volna. Ezzel a tudományos konferenciával elsősorban egy dolgot szerettem volna felhívni az érdeklődők és főként a teológushallgatók figyelmét, akik végül sajnos nem jöttek el. A konfirmációval kapcsolatos hagyományok megismerése lényeges dolog, hiszen ez gyülekezeti szempontból továbbra is nagyon fontos esemény: a konfirmandus hitben és lélekben egyaránt megerősödhet általa, amint azt a konfirmáció szó jelentése is magában hordozza. Véleményem szerint nemcsak a lelkészeknek, hanem minden gyülekezeti tagnak azon kell munkálkodnia, hogy a felkészítés és az első úrvacsoravétel után ne fenyegetessen bennünket a „kikonfirmálás” réme. Ezért arra kell törekedni, hogy a maga közösségében minden ifjú konfirmandus megérezhesse és átélhesse azt, hogy ő mostantól fogva még inkább a gyülekezet nagy családjának a tagja. Úgy érzem, hogy e törekvésünkben csak hasznunkra lehet a korábbi nemzedékek szokásainak, tapasztalatainak és emlékeinek a megismerése.

■ GAZDAG ZSUZSANNA

Konfirmációs viseletek a múzeumi kiállítás tárlójában

Az Evangelikus Életben is meghirdetett Aországos evangélicációs konferencia házigazdája volt március 14–18. között a szarvas-újtemplomi gyülekezet. A Szeverényi János országos missziói és evangélicációs lelkésznek, illetőleg a gyülekezet lelkészeinek szolgálatával tartott csendeshét a nagyhétre való felkészülés jegyében telt. Az igehirdetések, előadások és megbeszélések a legfontosabb kérdéseket (mi a bűn, a megváltás, az „ébredés”, a megtérés-újajzúletés, az új, örök élet stb.) járták körül. De talán mindennél beszédesebben „tudósít” a konferencia céljáról és értelméről az a bizonyosság, amelyet – a bizonyosságtevő engedéllyel – a szarvas-újtemplomi gyülekezet lelkésze, Deme Zoltán juttatott el szerkesztőségünkhez.

Szarvason történt...

„Keményen megfeddett engem az Úr, de nem adott át engem a halálnak.” (Zsolt 118,18)

...bár a szívünk elítél, Isten mégis nagyobb a mi szívünkénél... (1Jn 3,20)

Március közepén kaptam az Úr Jézustól egy áldott csendeshetet, amelyen „hatalmasan szólt” az Úr igéje. Úgy mentem oda, hogy még egy utolsó esélyt adok magamnak. Tavaly öngyilkosságot kíséreltem meg. Életben maradtam, de továbbra sem láttam súlyosnak Isten-ellenes gondolataimat és tettemet, ezért hamis, hazug bűnvallást tettem. Ebben az évben is el akartam dobni az életemet, hiszen tele volt hazugságokkal az egész. Tele voltam lelki sebekkel, haraggal, indulattal, gyűlölettel mindenkivel szemben. Isten ellen is lázadtam, nem akartam elfogadni a sorsomat. Egyik lelki testvérem hívott: „Gyere el a szarvasi csendeshétre, meglátod, hogy Jézusnál van megoldás, szabadulás mindenre!” Pár napnyi gondolkodás után eldőltem bennem, hogy elmegyek, hiszen mit veszíthetek? Egy „csendeshéttel” több vagy kevesebb nem számít.

Amikor Dánielt bedobták az orosz-lánok vermébe, sértetlen maradt. Engem a sátán lökött bele a verembe, ahol lelkileg, testileg összezűzött. Három évtized traumáját cipelve olyan voltam, mint a Bibliában a vérfolyásos asszony, aki „sok orvostól sokat szenvedett” (Mk

5,26). Szüntelenül vádoltam magam a történekeért, vártam a szabadulást Jézustól, de nem kaptam meg, és nem értettem, hogy vajon miért. Kis mértékű gyógyulásaim voltak, de mélységében nem tudtam feldolgozni az engem ért nehézségeket.

A csendeshéten se beszélni, se imádkozni nem tudtam, nagyon elegem volt ebből a kettős életből. A sátán egy levegőtlen kalitkába zárt, és szinte figyelni is alig tudtam az alkalmakon. Azt azért láttam, hogy minden ige naponta rólam és nekem szól.

Naponta többször – ájulásos rosszulletekkel – ide-oda dobált az ősellenség, hogy meg ne szabadulhassak kötözött-ségeimtől, borzasztó halálfelelmeimtől. Ekkor már nagyon szenvedtem, a kínok kínját éltem át. Az egyik lelkészről lelki imasegítségét kértem, majd ő egy idő után beleegyezéssel behívta lelkész-társát is. Az Úr Jézus és lelki testvéreim tusakodtak értem, mert az ősellenség nem akarta feladni a tervét velem.

Az egyik lelkész testvérem olyan kérdéseket tett fel, amelyeket az Úr Szentelke által kapott, és ekkor vettem észre, hogy most az Úr zárt körül minden oldalról. Még nem tudtam megszólalni. Ekkor következett a gonoszot megtagadó imádság, amely a sátán minden kötelékét el kellett, hogy szakítsa. Az Úr által az egyik lelkész mondta a tagadó imádságot előttem, én pedig kínok között utána. És az Úr Jézus által megtörtént az

igazi áttörés! Az Úr leszaggatta harminc év rabbilincseit, és Jézus vére árán megszabadulhattam. Mint a vízáradat, elindult az imádság szívből és lélekből, és a beszéd is, amelyet Jézus adott ajkaimra. Feltört belőlem, hogy Jézus é! Végtelen öröm, hála, békeség, nyugalom áradt szét bennem!

Másnap reggel boldog örömmel dicsőítettem az Urat, szívből jövő hálaénekre, imádságra nyílt ajkam, és a rosszulleteim-től is megszabadított az Úr Jézus.

Testvéreim, az Úr Jézusért kérek benneteket, egy pillanatot se várjatok, jöjjetek Jézushoz, aki kitárt karjaival vár titeket is! „Ma még lehet, ma még szabad, borulj le a kereszt alatt.” Helyettem, miattam, érettem halt meg Jézus a kereszten. Ő vár téged is! Kérlek, nyisd meg szíved, vár az atyai ház. Ahogy Fia drága vére árán engem elfogadott, téged is elfogad! Hidd el, ő téged is nagyon szeret, és végtelen a kegyelme. „Lefegyverezte a fejedelemiséget és hatalmasságokat, nyilvánosan megszégyenítette őket, és Krisztusban diadalmaskodott rajtuk.” (Kol 2,15)

„Isten Báránya, Te ott a Golgotán Teljes győzelmet vettél a harc után. Űdvőt találhat már az egész világ, Mert megfizetted ott bűnünk váltságdíját; Fennszóval hirdeted a kereszten: „Elvégeztem, elvégeztem!” (Halleluja 79,1)

■ F. E.

Üdvözülnek-e az állatok?

EVÉLET LELKI SEGÉLY

Szőkéné Bakay Beatrix

► „Kedves lelkész! Idén töltöm be a nyolcvanadik életévemet, sokat éltem és sokat megéltem már. Az elmúlt tíz esztendőben szinte minden hozzátartozómat eltemettem. Isten vigasztaló szeretete azonban mindig mellettem volt. Tulajdonképpen az ő ajándékának tekintettem azt a kis szobakutyát is, amellyel mind ez idáig megosztottam magányomat. Sajnos a múlt héten kimúlt szegényke, és nagy fájdalmat okoz a hiánya. Ráadásul nem hagy nyugodni az a kérdés sem, hogy vajon üdvözülnek-e az állatok.”

Aranyos Ilonka néni! Közelgő születésnapja alkalmából is szeretettel köszöntöm az idős emberek zsoltarából vett idézettel: „Légy erős kösziklám, ahova mindig mehetek, melyet segítségemre rendeltél, mert te vagy az én sziklaváram.” (Zsolt 71,3) Köszönöm, hogy írt, hogy megosztotta velem bánatát.

Talán csak a gyermekek és az idős emberek értenek igazán jól az állatok nyelvén. Ők érzik, hogy az állatokról nem elég csupán fizikailag gondoskodni, hanem szeretni is kell őket. Az állatok várják és igénylik, sőt viszonzozzák a szeretetünket. Mint Isten teremtményei, ők is csak a szeretet légkörében érzik igazán jól magukat. Közhelyeszerű, de tény, hogy a kutya ősidők óta az ember négylábú barátja. Aki látta már kedvence meleg, barna tekintetében az őszinte együttérzést, amikor a gazdi maga bánatos volt, az tudja, hogy a mondas valóban igaz. Esembe jut az a pillanat, amikor annak idején öt éves kislányom – megsimogatva kutyánk

bozontos fejét – ezt mondta: „Csak te értesz meg engem igazán. Folt! Nem lehet hát csodálkozni azon, hogy Ilonka néni most szomorkodik elpusztult kutyuskája miatt, de arra vigyázni kell, hogy ez a kesergés ne haladj meg a természetes mértéket.

Kérdésével kapcsolatban érdemes két igehelyet fellepozunk a Szentírásból: „...a teremtett világ maga is meg fog szabadulni a romlandóság szolgátságából Isten gyermekeinek dicsőséges szabadságára” (Róm 8,21), és „...embert és állatot megtartasz, Uram” (Zsolt 36,7). Világos, hogy ezek az igeversék a teremtett világ szabadulásáról, megtartásáról beszélnek, amely teremtett világba természetesen beletartoznak az állatok is.

A kérdés csak az, hogy miből és mire szabadul meg valaki vagy valami. Az ember egyértelműen a bűntől és annak zsoldjától, következményétől, azaz a haláltól szabadul meg, és ehelyett örök dicsőségben lesz része az ígéret szerint (Róm 8,22–25). Az állatok természetesen nem vétkeztek, ezért – az emberekkel ellentétben – nem terheli őket erkölcsi bűn, sőt az állatok esetében ilyenről nem is beszélhetünk. Így az üdvösségük kérdéséről sem. Azt azonban tudjuk, hogy a teremtett világ Isten által megbízott „intézőjének”, az embernek az engedelmességével az egész teremtett világ

– beleértve a növényeket és az állatokat is – az emberrel együtt a halál uralma alá került. Ezért hervad a rózsza, pedig nemrég még bimbózott, ezért hullanak el az állatok, ezért érezzük az enyveszt dohos levegőjét mindenütt a földtekén.

Az emberi test azonban nem olyan, mint más élőlényeké. Az emberi test szellemi természetű lélekkel alkot lét-egységet. S bár az ember testét is hatalmába keríti a halál, a földi ember képe mennyei képpé lesz a feltámadásban (1Kor 15,49). „Elvetetik érzéki test, feltámasztatik lelki test. Ha van érzéki test, van lelki test is. Így is van megírva: »Az első ember, Ádám, élőlényé lett, az utolsó Ádám pedig megelevenítő Léleké.» (1Kor 15,44–45) Amikor Isten megszabadítja majd a megváltott emberiséget a halál hatalmából, akkor szabadul meg ez alól az egész teremtett világ is. Ézsaiás próféciája költőien festi elénk ezt az időszakot (Ézs 11,1–10). Érdemes végigolvasni a szakaszt, és ezekben az igékben gyönyörködve erős meríteni abból, hogy milyen lesz az a várva várt, eljövendő új kor, amelynek reményességünk szerint részesei lehetünk egykor. Mert be fog teljesülni a prófécia: „...és maga az Isten lesz velük; és letöröl minden könnyet a szemükről, és halál sem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az első elmúltak.” (Jel 21,3C–4)

Kedves Ilonka néni! Szívből kívánok Önnek a feltámadott Krisztusba vetett biztos hitet, jó egészséget és megértő társakat! Számíthat imáimra:

■ SZŐKÉNÉ BAKAY BEATRIX

Leveleiket „Lelki segély” jelleggel várjuk szerkesztőségünk címére. Kérjük, jelezzék, hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a leveleikre adott választ lapunkban is megjelenjen.

HETI ÚTRAVALÓ

Krisztus mondja: Én vagyok a jó pásztor. Az én juhaim hallgatnak a hangomra, és én ismerem őket, ők pedig követnek engem. Én örök életet adok nekik. (Jn 10,11,27–28)

Húsvét ünnepe után a második héten az Útmutató reggeli igéi a jó pásztor és nyája közötti sokrétű szeretetkapcsolat néhány elemét tárják az érdeklődő hívek elé, akik hit-tel vallják: „Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm” (Zsolt 23,1), mert „az Úr szeretetével tele (az Úr kegyelmével telve a föld – Károli-fordítás) van a föld” (Zsolt 33,5). Miért hű pásztorunk Jézus? Mert mind a külső (farkas), mind a belső (béres) ellenség támadásától megvédi nyáját. Ismerjük-e egészen bensőségesen ezt a jó Pásztort úgy is, mint aki „életét adja a juhokért” (Jn 10,11)? Érvényes-e reánk is Péter megállapítása: „...olyanok voltatok, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek lelketek pásztorához és gondviselőjéhez” (1Pt 2,25)? Páskabárányra lett a jó Pásztor, hogy megváltsa a nyáj juhait; csak így teljesíthette be a heti igékben megfogalmazott ígéretet. Luther is Ézsaiás helyzetértékelésével ért egyet: „Mindnyájan tévelyegtünk, mint a juhok... (..) De az Úr őt sújtotta mindnyájunk bűnéért.” (Ézs 53,6) „Pásztorod, a Krisztus jön, keres és megtalál. Igéjével és szentségeivel visszavisz nyájához, a keresztyén egyházhoz. Érted adja életét, s megtart az igaz ösvényen, hogy többé el ne tévelyedj. Szó sincs itt a magad erejéről, jó cselekedetedről és érdemedről.” A halála előtt álló Mózes is felelősséget érzett népéért, ezért alkalmas utódot kért Isten-től, „hogy ne legyen olyan az Úr közössége, mint a pásztor nélkül való nyáj” (4Móz 27,17). A pogányok apostola az evangélium hirdetésének szolgálatában az utolsó helyet vállalta Krisztus követésére hívja így – nem csak – a korinthusiakat: „Kérlek tehát titeket: legyetek az én követőim.” (1Kor 4,16) Főpásztori imádságában Jézus személy szerint érettünk könyörög az Atyához; azokért, „akik (...) hisznek énbenem”, „hogy ők is bennünk legyenek, (...) és úgy szerettek őket, ahogyan engem szerettél” (Jn 17,20.21.23). Beleremeg a szívünk, amikor jó Pásztorunk utolsó kívánságát olvassuk, mely arra vonatkozik, hogy Isten szeretete és Jézus bennünk legyen! Miután felment a mennybe, nem hagyta nyáját árván; „... ő „adott” némeleket apostolokul, másokat prófétául, ismét másokat evangélistául, vagy pásztorokul és tanítóul, hogy felkészítse a szenteket (minket) a szolgálat végzésére, a Krisztus testének építésére” (Ef 4,11–12), amely maga az egyház. Tanítványain akkor beteljesedett Jézus szava: „Mindnyájan megbotránkoztok bennem ezen az éjszakán, mert meg van írva: Megverem a pásztor, és elszélednek a nyáj juhai.” (Mt 26,31) Búcsúbeszédében Jézus egy másik pártfogót ígér maga helyett: „Mert én az Atyához megyek, és amit csak kértek majd az én nevemben, megteszem...” (Jn 14,12–13) Imádságunkban kérhetjük e heti vezérigénk beteljesülését saját életünk nézve így is: „Megy a pásztor hazafelé a gyöngykapun át. / Juha vagyok: követem a pásztor lábnyomát. / Kitárják a gyöngykaput. Jézus nyája hazajut.” (ÉÉ 542,3)

■ GARAI ANDRÁS

SzóSzóró

SZÓSZÓRÓ

Kedves Fia! aki az Evangelikus Életet olvasgatód, lapozgatód!

Jaj de jó, hogy megakadt a szemed ezen az íráson! Ugyanis valami fontosat szeretnék neked elmondani. Bizonyára észrevetted, hogy hetilapunkban időről időre megjelennek az ifjúságot érintő cikkek. De hogy ne csak az Evangelikus Élet foglalkozzék többet a fiatalokkal, hanem a fiatalok is az „evangelikus élettel”, e számban újtára indítunk egy külön ifjúsági rovatot. Kéthetente aktuális témákkal, riportokkal, hírekkel szolgálunk, és az írásokkal kapcsolatban várjuk a véleményed, észre-

Ifjúságirovat-gazda: Balog Eszter

vételeidet. Az újabb témajavaslatokat is örömmel fogadjuk. Mindezeket elküldheted levélben az Ifjúsági Osztály címére (1085 Budapest, Üllői út 24.; a borítékra írd rá: „Szószóró”) vagy az eszter.balog@lutheran.hu e-mail címre.

Írj bátran! Leveledet nemcsak elolvassuk, de meg is válaszoljuk. Szeretettel:

■ BALOG ESZTER

A konfirmandusokról

► Számos gyülekezetben a húsvét utáni vasárnapok egyikén tartják a konfirmációt, míg más helyeken pünkösdkor. Időszerű tehát elgondolkodni azon, hogy egy ifjúsági csoport miként készülhet fel a közösségbe érkező újabb tagok befogadására. Hiszen tudjuk, hogy az ünnep után konfirmandusaink gyakran úgy eltűnnek a látóhatárról, hogy csak egy dolgot hagynak hátra: a nevéket a konfirmáltak anyakönyvében... Mit lehet tenni azért, hogy a „konfisok” nagyobb eséllyel maradjanak meg gyülekezeteinkben?

Budapesten, a Deák téri ifjúsági csoportban a legelső lépés – amelyet mindig az ifjúsági csoport „lép meg” – egy közös kirándulás megszervezése. Ennek során az ifis és a konfirmanduscsoport többnyire nagyon jól összerázódik. Mára már hagyományossá váltak ezek a tavaszi kirándulások sok más gyülekezetben is. Ott vannak a Deák téri ifjúság tagjai a konfirmandusvizsgán is, amelyen egy-egy szép, gitárral kísért énekek bátorítják az izguló konfirmandusokat. Hagyomány, hogy a felügyelő, a lelkész – olykor néhány presbiter is – köszönti a gyülekezet immáron „felnőtt tagjait”. A konfirmáció istentisztelet meghitt része, amikor az ifjúsági csoport közösen veszt ürvacsorát velük, mintegy kifejezésre juttatva, hogy ők nemcsak baráti, de lelki közösséget is alkotnak. Az első közös ifióra keretében azután következhet az ünnepélyes befogadás – vetélkedés és vendégül látás kíséretében.

Az említett példákban az a közös,

hogy az idősebbek fordulnak a „kiseb- bekk” felé, ők üzennek: kifejezik szeretetüket, nyitottságukat, befogadókészségüket. De vajon fordítva hogyan működne a dolog? A most konfirmálók hogyan juttathatnák kifejezésre elkötelezettségüket, gyülekezetépítő szándékukat?

Nos, az egy- vagy két éves konfirmációi oktatás alatt a konfisok szervezhetnek az ifisekkel közös ifjúsági istentiszteletet, közös ifjúsági kórust, színjátszó kórt, tánc-házat, kirándulásokat. Úgy is elképzelhető a konfirmációi oktatás, hogy abba valamilyen formában az ifjúsági tagok is besegítenek. A konfisoknak már az oktatás során érdemes találkozniuk a felügyelővel, a kántorral, a presbiterrel – a gyülekezetért elkötelezett, lelkes emberekkel.

Az egyik németországi gyülekezetben forgórendszerben működik az oktatás: az egyik héten bemutatkozik valaki a gyülekezetből és vele beszélgetnek, vagy kórházat, szeretetintézményt látogat meg a csoport, a másik héten pedig tanulnak. Egy másik gyülekezetben havonta egy-egy teljes hétvégén zajlik az oktatás; az év során összesen tíz közös kirándulást próbálnak megszervezni, amelyek egyszerre szolgálják a tanulást és a közösségépítést.

Mindannyian azt szeretnénk, hogy a konfirmandusok jó ifjúsági közösségre találjanak gyülekezetükben. Olyanra, amelyben „minőségi időt” tölthetnek együtt a fiatalok.

A te gyülekezeted hogyan próbálja megtartani, beépíteni a konfirmandusokat? Mit tesz a gyülekezet értük, illetve mit tesznek maguk a konfirmandusok az ügy érdekében? Ha lenne kedved megválaszolni ezeket a kérdéseket, várom leveledet!

■ B. E.

„Hatalmas szeretetmű volt ez az iskola”

Százhusz éve született Domokos Lászlóné Löllbach Emma reformpedagógus, az Új Iskola megalapítója

► **Löllbach Emma 1885. április 7-én született Salgótarjánban. Elemi iskoláit szülőhelyén, a felsőbb leányiskolát Besztercebányán végezte, majd a budapesti Csalogány utcai tanítóképzőben kapott tanítónői oklevelet. Később az Erzsébet Nőiskolában szerezte meg polgári iskolai tanárnői diplomáját, nyelv- és történettudományi szakon. 1907-ben házasságot kötött Domokos László közigazgatási bírósági tanácsjegyzővel, aki egyszersmind a szegedi értelmiségi körök ismert személyisége, költő, újságíró is volt. Házukban vendégeskedett Juhász Gyula, Babits Mihály, Tömörkény István, Móra Ferenc. Domokosné is próbálkozott az újságírással, de hamarosan új terület felé fordult a figyelme: a Magyar Gyermektanulmányi Társaság szegedi fiókkörének lett a titkára. Külföldi útjain felkereste az úgynevezett reformiskolákat, s ekkor tudatosult küldetése: olyan iskolát szeretne alapítani, amelyben boldogok a gyerekek.**

Iskolája 1914-ben megalakult, hivatalos engedélyt azonban a magániskola indítására csak 1915 szeptemberében kapott. Az intézmény tantervét kiváló tanárokból állt. Ismerték a reformpedagógiai módszereket, és maguk is igyekeztek a gyermekek érdeklődését figyelembe vevő metodikát alkalmazni oly módon, ahogyan az iskola alapelveit Nagy László meghatározta. Az „életességben” való tanítás önálló kutatásra készítette a tanulókat és tanárát, sok volt a szabadban tartott óra, a látvány tanítás, a szabad rajzolás, a kiállítás, a személyre szabott feladat és a kísérletező csoportmunka.

Az iskolaalapító is sokat dolgozott: a hivatalos tanterv mellett munkatársaival körülhatárolta a tantárgyak gyermekek-re szabott ismeretanyagát és módszereit, elkészítette az éves munka- és kiállítási tervezeteket. Emellett folyamatosan publikált a lapokban, a szülői körben pedagógiai ismeretterjesztést végzett, előadásokat tartott a gyermektanulmányi társaságban, tagja lett a Magyar Pedagógiai Társaságnak, külföldi tanulmányutakon vett részt, ahol előadóként ismertette iskolája eredményeit. Kevesen tudják, hogy Magyarországon ebben az

iskolában próbálták ki először az első intelligenciatesztet, a csoportmunkát, a projektoktatást. A tanulás mellett a tanulók szabadon gyakorolhatták vallásukat: az iskolában római katolikus, református, evangélikus és izraelita hitoktatás folyt szakképzett zsidókkal.

1934-ben megjelent az iskola munkáját bemutató kötet Domokos Lászlóné és Blaskovich Edit tollából *Az alkotó munka az Új Iskolában* címmel. 1935-ben elhangzott a rádióban Domokos Lászlóné két előadása az alkotó gyermekről és a tanuló aktivitásáról. Mindezek ellenére kevés követőre találtak az iskola módszerei. Ezt magyarázhatjuk az alacsony létszámú osztályokkal, amelyekben könnyebb volt kísérletezni, de magyarázhatjuk azzal az idegenkedéssel is, amellyel az újszerű kezdeményezéseket fogadták a hivatalos oktatáspolitikai képviselői.

A háborús években az iskola tanárai, tanulói jelentős karitatív tevékenységet folytattak, könyveket, ruhaneműt, élelmiszert gyűjtöttek a rászorulóknak, a visszacsatolt országrészek tanulóinak. Jótékonyági rendezvényeket szerveztek, előadásokat tartottak, segítettek a falusiaknak. A háború nem kímélte az iskolát sem: katonai szálláshelynek használták, a berendezés tönkrement. A tanárok és a gyerekek hozták helyre, a nagyobb javításokat pedig az alapító finanszírozta. Többszöri felajánlással sem lett állami kísérleti iskolává – ahogyan Domokos Lászlóné szerette volna –, pedig már működött mellette a Lélektani Kutatóállomás is. 1948-ban Állami Nagy László Gimnáziummá alakult át a Bíró utcai épület, de ez sem mentette meg: 1949-ben jogutód nélkül megszűnt.

Domokos Lászlóné még részt vett a nyolcosztályos általános iskolai kísérletekben, felkérték tankönyvírásra. Az iskola megszűntetésekor egy évre áthelyezték a Gizella Gimnáziumba, innen vonult nyugalmába méltánytalanul kevés nyugdíjjal. Még megérte *Buzás László* az Új Iskoláról írott doktori disszertációjának a vitáját; meg is jelent rajta, és hozzájárult. 1966. október 6-án halt meg. Egyik volt tanítványa így fogalmazta meg az iskola lényegét: „Emmi néni mint a legmagasabb szintű értelmiség képviselője próbált irányt mutatni a nemzetnek onnan fentről, ahol ő volt, és szemlességű állásfoglalásának eredményeként kerülhettek ki az Új Iskolából olyan különbözően kiváló emberek, mint Göncz Árpád, Bibó István, Litván György.”

És lehetne folytatni a sort. Hiszen ide járt a Párizsban ismertté vált *Kepes Éva* vagy az itthon most felfedezett *Gedő Ilka* festőművész; *Dienes Zoltán* matematikus és testvére, *Dienes Gedeon* mozgásművész és szakíró. Itt tanult *Horváth Zsuzsanna* pszichológus és *Musztafáné Horváth Györgyi*, akik 1992-ben emlékező könyvet írtak az iskoláról.

Domokos Lászlóné búcsúztatóját az egykori munkatárs, *Dienes Valéria* írta és mondta el. Befejezésül ebből álljon itt egy szép gondolat, megemlékezésül az iskolaalapító születésének százhuszadik évfordulóján: „A lelkéből született az Új Iskola. Hatalmas szeretetmű volt ez az iskola. Nem személyek, nem tanárok, hanem a Valóság volt ott a mester.”

Az évforduló hetében az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum emlékkiállítását rendez a múzeum Könyves Kálmán körút 40. alatti kiállítóterében.

■ ÁMENT ERZSÉBET neveléstörténeti kutató

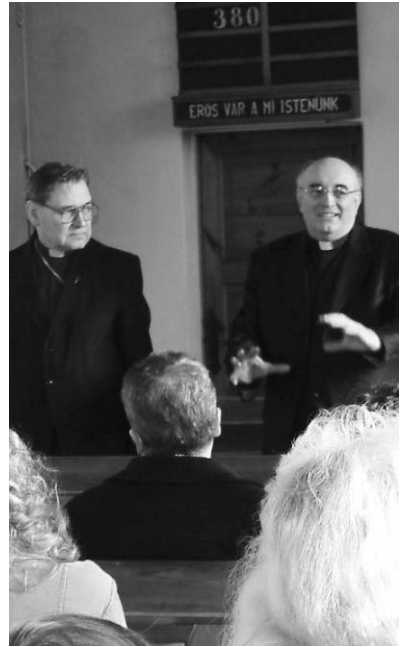
Mesenap

A fennállásának 15. évfordulóját ünneplő soltvadkerti Evangélikus Óvoda ismét megrendezte hagyományos mesenapját a Találkozás Házában. Az idén 41 középső és nagycsoportos kisgyermek jött el a helyi óvodából és a környező településekről – Kiskőrösről, Kecelről, Kiskunhalasról, Bócsáról és Tázláról –, hogy előadja kedvenc meséjét. Ezek az apróságok néha nagyobb színészi eszköztárat vonultak fel, mint bárki is várhatta volna: az állathangok utánzása, a különböző szereplők hangjának érzékeltetése, a hangulatfestő leírások tónusválasztása komoly elismerést vívott ki a hallgatóság soraiban. A zsűri, melyben helyi és vidéki óvónők

mellett az iskola igazgatója és szülők is helyet foglaltak, végül nagy nehezen tudta csak meghozni a döntést. Hogy mindenkinek elismerjék a teljesítményét, a résztvevők mindannyian oklevéllel és egy „húsvéti kacsalábbal” térhettek haza.

■ K. L.

Rövid, hétvégi tanári csendesnapot tartott az Evangélikus Egyház Aszódi Petőfi Gimnáziumának és Kollégiumának tantestülete Egerben április 1–2-án, melynek témája az ökumenizmus volt. Dr. Roncz Béla igazgató meghívására D. Szabik Imre, az Északi Egyházkerület püspöke, valamint Seregély István egri érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke tartott előadást a témában. Ezután a pedagógusoknak lehetőségük nyílt kérdéseik feltevésére is.

■ HORVÁTH-HEGYI OLIVÉR felvétele

Száznyolcvan éve halt meg Hrabovszky György

► **E sorok írója homokbödögei származású lelkészként az alábbiakban kis dunántúli falucskájának egyik legnevezesebb protestáns szülőteréről, Hrabovszky Györgyről emlékezik meg. A száznyolcvan esztendeje elhunyt lelkész két területen is hatalmas műveket tett le egyházközpontjára: egyrészt az egyik legprecízebb egyháztörténet-írónk és gyűjtőnk volt, akinek anyagait Payr Sándor is feldolgozta; másrészt pedig ő volt a Dunántúlon a szegény, nyomorult és „árva gyerekek atyja” is.**

Hrabovszky György családja Hrabováról, Trencsén megyéből származott. Olyan kitűnőségek voltak ősei között, mint a negyven évvel ezelőtti Fertőszentmiklóson tanítóskodó, később sóptei lelkészként szolgáló *Hrabovszky Fülöp*; vagy mint nagyapja, a Somogyban komoly lelkesítő tevékenységet kifejtő *Hrabovszky Jakab*; illetve mint a legismertebb: édesapja, *Hrabovszky Sámuel*, aki a Dunántúli jeles „püspökév” és az ugyancsak lelkesítő pályát választó György példaképévé lett. Tőle örökölte a tudomány szeretetét, fáradhatatlan munkabírást, de ezek mellett e korban is rendkívülinek mutakozó kegyes életvitelét is.

György 1762. március 8-án született Homokbödögén, Veszprém megye egyik legjelentősebb evangélikus gyülekezetében, az akkor még „kezdő” Hrabovszky Sámuel lelkész és *Szakonyi Katalin* dabronyi lelkészlány gyermekeként. Persze nem sokáig éltek ebben a kicsi faluban: a nagy feladatokra predestinált édesapját előbb lelkésznek választották meg Téten, majd esperesnek, később a kerület vezető papjának. György első iskoláit Téten, a felsőbbeket Sopronban végezte.

Huszonkét éves volt, amikor ordináltak, hogy a nagy lelkészhiányban Uraiújfaluba kerülhessen szolgálni, ahol a neves Barcza családnál a házi nevelői szerepkört is betöltötte. Ezután Wittenbergbe és Halléba került egyetemre, majd hazajött után Várpalotára hívták meg lelkésznek, ahol rövid idő elteltével plomptomnyot, parókiát és iskolát építtetett, valamint alumneumot, azaz árvaházat alapított 1792-ben; ez abban a korban igencsak merész kezdeményezésnek minősült. Talán Halléból hozta az ötletet, amely a kései pietizmus hatásának és a német filantropizmus első hazai megnyilvánulásának tekinthető. Az ötletet még egy alkalommal – 1795-ben Kissomlóra kerülve – megvalósította, bár Várpalotára való visszaküldése után nagy fájdalomra ezt az épületet istállóká alakították át. Lelkesedése és buzgalma azonban nem lohadt, alkotni vágyását, újat akarását nem tudták legyőzni. Nem tudta legyőzni őt a tudós *Ráth Máttyás* sem, akivel számtalan esetben volt személyes vitája; bár ezen viták hátterében egyértelműen az állott, hogy Ráth rendkívül csalódott volt, amiért nem ő lett a kerület vezetője, hanem Hrabovszky Sámuel, és ezért értődött ott gáncsolta a Hrabovszky családot, ahol csak tudta.

Harmincévesen Hrabovszky György már küldött tagja volt a pesti zsinatnak. A pesti vármegyeházán ebben az időszakban apjával felváltva prédikáltak a vasárnapi istentiszteleteken. 1803-tól 1812-ig alsó-veszprémi esperes és fejér-komáromi adminisztrátor volt. Élete végén (1817-től 1825-ig) a háromnyelvű lajoskomáromi gyülekezetben szolgált, ahol – bár lelkes magyar hazafi volt – soha nem sértette meg az ott élő németeket és szlovákságot. Mivel a szlovák nyelvet nem értette, *Kis János* egy szlovák káplánt adott mellé.

Ráth Máttyás durva támadásai mellett, amelyek persze nem tudták visszafogni áldott tevékenységét, más területeken is ki volt téve összetűzésbe *Matkovich Pál* felügyelővel és apja kollégájával, *Nagy Istvánnal* is. Eljárásaikat kemény szavakkal bírálta. Érdekes, hogy még apjával is szembeszállt. Teológiai nézetkülönbség volt közöttük: apjával ellentétben ő nem fogadta el az összes evangélikus hitvallási iratot, csupán az *Ágostai hitvallást*. Gondolkodásmódja és keménysége is lehetett az oka annak, hogy munkásságát sem kortársai, sem az utódok nem értékelték oly nagyra, mint amennyire megérdemelte volna. Ezzel persze maga is tisztában volt; egy helyütt ezt írta: „Sok fáradsággal, gyertyázással és költséges utazásokkal készült kézirataimat holtom után majd a nyulak után lődözök” (mint fojtást a hosszú csöví puskákából).

Majdnem így is lett. Ha nincs a neves *Müllner Máttyás* soproni igazgató, odavész minden. Müllner egy kerületi gyűlésen. Kőszegen egy nemes házában volt elszállásolva, ahol az egyik vascora közben a szakácsnő beszaladt a szobába, a könyvszekrényből kiemelt egy régi kötetet, és kitépett belőle néhány lapot, hogy a sütemények alá tegye. Müllner megvizsgálta ezeket a lapokat, és felfedezte bennük Hrabovszky régi kéziratát. A huszonnyolcvan vaskos kötetből álló anyag így maradt meg részben a soproni líceum könyvtárába szállítva, valamint a soproni evangélikus levéltárban megőrizve, a Hrabovszky-féle ritkaságokat és egyedi példányokat is tartalmazó házi könyvtárral együtt.

A szomorú sorsú gyermekek neveléséről írt és részben meg is jelent két fő munkája *A siketek és némák iránt való tisztánkról* és *A Jóltevő intézetek, árvaházak, ipiták, tudós társaságok* című irat. Ezek és számos más egyházi kiadvány megjelentése céljából Hrabovszky György – Halléban látott példák nyomán – bibliai könyvnyomdát akart létrehozni; édesapja 25 forintot adományozott a terv megvalósítására. Jelentősebb műve volt még az *Evangéliumos Könyv* is a perikópák magyarázatával.

Igazán kimagasló írói tevékenységet azonban az egyháztörténet-írás területén fejtett ki; a Dunántúli első nagy újkori protestáns krónikásává vált. Fő és úttörő műve *A Dunántúli Aug. Confession levő Evang. Superintendentia Prédikátorai Luther és Dévay reformátóitól fogva a mostani időkig lehozva betűrendben* című két vaskos kötet. Az adatokat különféle kötetekből gyűjtötte össze rengeteg utánjárásal és fanatikus hangszorgalommal.

A százötvenkilenc lelkész életét bemutató munkája *Papi tükör* címen vált közismertté. Hasonló munkája volt a *Gymnasiologia Transdanubiana*, a kerület neves tanítóinak rövid életrajzával. Gyülekezeti és névtári mellett jelentős a dunántúli egyháztörténeti anyagok válogatása a *Scrinium Antiquitatum (Régi-ségek ládája)* című gyűjteményében.

Lelkes és hosszú előadásokat is tartott szerzte a kerületben. Egyik barátja, talán Kis János vagy *Holéczi Mihály* írta róla: „A szép nemet sem kímélte örökig tartó előadásaival, azokat csak-nem álomra ringatván.”

Hrabovszky György 1825. április 12-én halt meg. Özvegyét, *Gayer Rozinát* a várpalotaiak segélyezték, egyik lánya *Vecsey Sándor* szeremei és későbbi várpalotai lelkész felesége lett, *János* fia ügyvédskedett Kőszegen, *György* fia pedig katonai pályára lépett.

Arckép nem maradt fenn róla. Életrajzírója így festette le őt: „Középtermetű, szép, piros ember volt. Szüljön édes hazánk szorgalomra s nemzeti nyelvünk gyarapítására nézve sok Hrabovszkyakat, de szerencsésbektet!”

■ GABNAI SÁNDOR

ISTENTISZTELETI REND | 2005. április 10.

Húsvét ünnepe után 2. vasárnap (Misericordia Domini). Liturgikus szín: fehér. Lekció: 1Pt 2,21–25. Alapige: Jn 10,22–29. Énekek: 334., 261.

I., **Bécsi kapu tér** de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Bence Imre; de. 6. Bencéné Szabó Márta; II., **Húvösvölgyi út 193., Fébé** de. 10. Veperdi Zoltán; II., **Modori u. 6.** de. 3/4 II. Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Sztójánovics András; **Csillaghegy-Békkásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. Takácsné Kovácsné Zselma; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Hokker Zsolt; **Újpest, IV., Lebstock M. u. 36–38.** de. 10. Solyimár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, IV. Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. Solyimár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Smidéliusz Gábor; de. 11. (úrv.) Gerőfi Gyuláné; de. 5. (szeretevendégség); **VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Szirmai Zoltán; **VIII., Üllői út 24.** de. fél II. Kertész Géza; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Szpisák Attila; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. (úrv.) Kertész Géza; **VIII., Vajda P. u. 33.** de. 9. Smidéliusz András; **IX., Gát utcai római katolikus templom** de. 11. (úrv.) Szabó Julianna; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. fél II. Smidéliusz András; **Kerepesi út 69.** de. 8. Tamásy Tamás; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Joób Máté; de. 11. (úrv.) Markku Rautiainen (finn); de. 6. (vespera) Blázy Árpád; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Blázy Árpád; **Magyar tudósok krt. 3. (Egyetemi Lelkeség)** de. 6. (úrv.) Rozs-Nagy Szilvia; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Bácskai Károly; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Kendeh György; **XIII., Frangepán u. 41.** de. fél 9. Kendeh György; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. (úrv.) Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Barthel-Rúza Zsolt; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 75. (nagytemplom)** de. 10. Bátorvitzky Gábor; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere** de. 10. (családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél II. Blatniczky János; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Blatniczky János; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Eszlényi Ákos; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél II. Eszlényi Ákos; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Wiszkidenszky András; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Wiszkidenszky András; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Martti Pitkänen (finn); **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (ref. templom)** de. 8. Györi Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. id. Pintér Károly; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. id. Pintér Károly; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (családi, úrv.) Györi János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél II. Zólyomi Máttyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Solyimár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza.

■ Összeállította: BODA ZSUZSA

Hírek a nagyvilágból

Az esőerdők pálmáinak megmentéséért

Pálmamagoncok – azaz frissen kikelt pálmahajtások – ezreit szentelte meg egy pap Kolumbiában, Bogotá legnagyobb parkjában, megpecsételve egy meglehetősen szokatlan együttműködést, amely a katolikus egyház és a környezetvédők között született meg egy súlyosan veszélyeztetett papagájfaj megmentése érdekében. A vallás és az ökológia közötti efajta együttműködésre a világ számos pontján van már példa, mert az egyházi vezetők között sokan gondolkodnak környezettudatos módon.

Több ezer mérföldre onnan, az Egyesült Államokban huszonkét templomban most használtak először Guatemalából és Mexikóból származó palmaágakat a „pálmavasárnap” (vagyis virágvasárnap – a szerk.) szertartáshoz. Csak az Egyesült Államokban háromszázmilliónál több pálmalevelet használnak fel minden évben; nagy részét virágvasárnap.

„A legtöbb keresztény vasárnap reggel gyönyörködik a szép zöld palmaágak látványában, nem is gondolva arra, hogy vajon hol nőttek a pálmák, vagy hogy nem sérültek-e meg azok az erdők, azok a közösségek, ahonnan származnak” – hangzottak Glenn Berg-Moberg lelkipásztor szavai a nyolcszáz lelket befogadó St. Paul Minn evangélikus templomban.

Az amerikai erőfeszítéseket a montreali központú Commission for Environmental Cooperation (Környezeti Együttműködésért Bizottság) és a New York-i

székhelyű Rainforest Alliance (Esőerdőkért Szövetség) hangolja össze. Céljuk a guatemalai és mexikói esőerdők védelme (ezekben nő a chamaedoreapálma). Az elképzelésük az, hogy a fenntartható erdészeti gazdálkodást folytató közösségektől pálmát vásárolnak fel; mivel ezáltal a közösségek nagyobb haszonra tehetnek szert, mint az erdő kiirtásával, ez ösztönzően hathat az esőerdők védelmére.

A kolumbiai kezdeményezés sürgős küldetésnek is tekinthető, mivel egy álfaj, a kizárólag Kolumbiában élő sárgafüles papagáj fennmaradása a tét. E faj egyedinek száma mindössze 540-re tehető; kizárólagos élőhelyük a viaszpálmának – a világ legmagasabbra növő palmafajának – a levélzete.

A katolikus egyház a veszélyeztetett papagájfaj megmentése érdekében arra kéri a híveket, hogy virágvasárnap alkalmából ne a hagyományos használt viaszpálmalevéllel ünnepeljenek.

Fatemplomok Skandináviában

Norvégiában nagyon kevés fatemplom maradt fenn máig. Közülük a közel kilencszáz éves, fából épített, dél-norvégi-ai Stave templom igazán páratlan a maga nemében. Önmagában már az a tény is meglepő, hogy a faszervezet ilyen sokáig fennmaradt.

A templomok építéséhez az akkoriban Észak-Európában elterjedt úgynevezett stave eljárást alkalmazták. Azzal, hogy a teljes faszervezetet talpgerendák-

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Jerabek-Cserepes Csilla

ra helyezték, amely lapos sziklaalapotra került, megakadályozták, hogy az épületben bomlási folyamatok kezdődjenek. Ezáltal maradtak fenn ezek a világon legrégebbi faszervezetek. A technikát a II. század elején norvég kézművesek tökéletesítették.

Szerencsére egy maroknyi csoport felismerte ezeknek a relikviáknak a történelmi jelentőségét, és hosszú, kemény harcra kezdett megmentésükért. Harminc templom megérte a 20. századot.

Sajnos állapotuk miatt számuk ma is fogy. Nincsenek megfelelően kezelve, karbantartva, így néhány már korhadni, bomlani kezdett. Ezért a kormány is felelős, mert nem biztosít elég anyagi erőforrást a javításukra, felújításukra.

► Forrás: ForestPress

Család és média

A budapest-kelenföldi gyülekezet ez évi kommunikációs sorozatának ezúttal Sűveges Gergő televíziós műsorvezető és felesége volt a vendége. Az előadó – aki magyar szakot és teológiát végzett, a vallási műsorok szerkesztőségéből hívták a Híradóhoz – elmondta: megpróbál missziót teljesíteni. „Nem kell mindenáron a hitünkéről beszélnünk; éljünk úgy, hogy kérdezzenek” – vallja. A keresztényeknek van kapaszkodójuk ebben az elbizonytalanodó világban. A család feladata az, hogy gyermekeket felvértezze a külső hatásokkal, a médiából áradó hamis életszemlélettel szemben – fejtette ki többek között bölcsességgel és kedves humorral átszött, nagy sikerű előadásában Sűveges Gergő.

■ MÁDY REZSŐNÉ

Duna Televízió

József Attila istenes versei. *Hogy valljalak, s tagadjalak...* címmel a száz éve született József Attila egyházi kapcsolatairól és istenes verseiről látható összeállítás a Duna Tv Isten kezében című sorozatműsorában április 16-án, szombaton 12.10-től. Közreműködik Jelenits István piarista pap tanár, Galkó Balázs színművész, Kovács Imre evangélikus lelkész és Tverdota György irodalomtörténész. Szerkesztő-riporter: Fabiny Tamás.

Evangélikus istentisztelet Sajógömörből. Fennállása óta először közvetít Szlovákiából evangélikus istentiszteletet a Duna Televízió. A sugárzásra április 17-én, vasárnap 10 órai kezdettel kerül sor. Igét hirdet Ruzsnyák Dezső, a gyülekezet lelkésze.

A Fraternitás Evangélikus Lelkészek Közössége teológiai fórumot rendez

Hogyan látom ma a diakóniát? címmel.

A fórum helyszíne és időpontja: Győr, Evangélikus Szeretetház, április 16.

A tervezett program:

14.00: Kezdőáhitat – Tubán József

14.30: Bevezető előadás: A közünk élő diakóniai teológia – Isó Dorottya

15.00: Vélemények: *Hogyan látom ma a diakóniai teológiát?* – dr. Cserhúti Sándor és Ittész Gábor

15.45: Kérdések és válaszok – az előadások megbeszélése

A fórumra szeretettel várjuk a lelkésztestvéreket és az érdeklődőket!

Keresztény fiatalok Münchenben

Este hat óra körül futott be a tíztágú magyar küldöttség München külvárosába, ahol akkor már megkezdődött a 2005. évi nemzetközi ifjúsági fesztivál (IFY) nyitó istentisztelete. Öt ország lakói vettek részt a március 28. és április 2. között megrendezett találkozón: angolok, finnek, németek, észtek és mi, magyarok. Mintegy száz fiatal keresztény osztozott egy egyházi iskola termében és a számos lehetőségen. Legtöbbszörüknek nem a legjobb alvóhely jutott, de nem is volt rá nagy szükségünk a későbbiekben...

„Raise your voice!”, vagyis „Emeld fel a hangod!” – a békéért, az igazságért, a vallásért, a szeretetért – ez volt a találkozó mottója. Ennek égisze alatt hirdettek meg különböző elfoglaltságokat a hét egészére. A menetrend igen feszesre si-

került; reggeltől estig megállás nélkül váltották egymást a jól kitalált, ötletes programok. Kisebb csapatokra oszlott a társaság, s műhelymunka (workshop) keretében dolgozott fel egy-egy témát. Az újságírócsoport egy kis lapot szerkesztett a fesztiválról, a város történelmi csoport München – egyébként gyönyörű – városának legfőbb jellegzetességeit tanulmányozta. Indult továbbá képzőművész- és dráma-, zenész- és „igazságos” csoport is. Ez utóbbi társaság például a világot aktuálisan érintő politikai, gazdasági, társadalmi problémákról való párbeszédet tűzte ki célul.

Minden nap közös áhitattal indult, utána műhelymunkák, délután választható programok következtek, este pedig istentiszteletet és úrvacsorát tartottak. Lazítani a templom alagsorában

működő kávézóban lehetett. A szervezők maximálisan „kittettek magukért”: lehetőség nyílt focitornára (a mieink sajnos az utolsó helyen végeztek, de becsülettel helytálltak...), megnézhettük a bajor filmstúdiót, ellátogattunk a dachau koncentrációs táborba, s akinek elég energiája maradt, nyakába vehette a várost.

Imádság, éneklés, a másik ember iránti érdeklődő figyelem kötötte egybe a látogatókat, felemelő volt naponta hallani öt nyelven egyszerre a *Miatyánkot* és a *II. János Pál* pápáért elmondott napi imákat. Jövőre Prestonban (Anglia) találkozunk újra, addig nekünk, magyaroknak első-sorban lelkész vezetőről, valamint nagyobb létszámú küldöttségről kell gondoskodnunk.

■ KAPI DÁNIEL

IV. tudományos diákkonferencia a Luther Márton Szakkollégiumban április 8–9-én

1138 Budapest, Vizafogó u. 2–4.; megközelíthető a 3-as metró Forgách utcai megállójától

Április 8., péntek

Nyitóelőadás és beszélgetés:

19.00: Jókai Anna író-nő – *Mit tegyek az életemmel?*

Április 9., szombat

9.00: Nagy Balázs jogászhallgató – *Az elektronikus jog: fájlcsere/letöltés; szabad felhasználás; a jogtalan felhasználás esetei*

10.00: Horváth Tibor közgazdászhallgató – *A hiány kialakulásának oka a szocialista rendszerben*

11.00: Sinka Melinda magyar nyelv és irodalom szakos hallgató – *A nyelvi humor megjelenése a reklámokban*

14.00: Gueth Nikolett, Mihácsi Ildikó – *Beszámoló a dániai ösztöndíj hónapjairól*

15.00: Horváth Viktória, Unger Viktória közgazdászhallgatók – *Asszertivitás és agresszió*

16.00: dr. Vajda Péter jogász (öregdiák) – *Változások a környezetvédelmi igazgatásban*

17.00: Ábel Melinda közlekedésmérnök-hallgató – *Forgalomtechnika*

BÉRES Az egészséges emberért

A megelőzés fontossága

Egészségtelenül élünk. Hazai felmérések szerint még mindig kevés zöldséget-gyümölcsöt, rostban gazdag élelmiszert fogyasztunk, túlsózzuk az ételünket, viszont kedveljük a sok szénhidrátot és zsírt tartalmazó ételeket. A 18 év feletti férfiak 41%-a, míg a nők 26%-a dohányzik. De nemcsak ők, hanem a nem dohányzók is ki vannak téve a veszélynek, hiszen – hivatalos adatok szerint – nagy részük naponta akár 270 perccel is eltölt olyan környezetben, ahol mások füstjét szívja. Az egészségtelen, mozgásszegény életmód pedig súlyos következményekkel járhat.

Többek között ezért van az, hogy a rosszindulatú daganatos betegségek okozta halálozásban hazánk vezető helyet foglal el Európában. A magyar férfiak rosszindulatú daganatai közül a légcső, a hörgő és a tüdő betegségei, míg a nőknél az emlő- és méhnyakdaganatok a leggyakoribbak. Ha sikerül is a betegséget időben felfedezni, a kezelések akkor is komoly megpróbáltatásokat rónak a beteg ember szervezetére.

Az olyan kiemelt napok, mint április 10-e – melyet a Magyar Rákliga 1993-ban nemzeti rákellenes nappá nyilvánított –, alkalmat nyújtanak arra, hogy mindannyian kicsit jobban odafigyeljünk e problémára. Mindezek ellenére még mindig sokan vagyunk olyanok, akik nem figyelünk oda a daganatos megbetegedések kialakulásának igen nagy kockázataira és a beteg emberek gondjaira.

A Béres Gyógyszergyár Rt. szívügyének tekinti ezt az igen súlyos népegészségügyi problémát, hiszen a **Béres Csepp** születése is szorosan összefügg a daganatos betegségek kutatásával. Dr. Béres József 1972-ben alkotta meg ezt a csodálatos szert. Kutatásai eredményeként felismerte, hogy számos nyomelem és ásványi anyag nélkülözhetetlen az ember anyagcsere-folyamataiban. Megállapította, hogy a nyomelem- és ásványianyag-hiány következtében a szervezet betegségekkel szembeni védekezőképessége igen nagy mértékben csökken. A hiány pótlására alkotta meg a nyomelemek és ásványi anyagok speciális kombinációját, a **Béres Cseppet**, amely erősíti az immunrendszert, és ennek következtében hatékonyan bizonyult a daganatos betegségek kiegészítő kezelésében is.

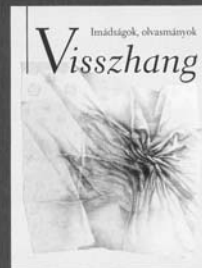
A **Béres Csepp**, az immunrendszer kiemelt támogatójaként, segíti a szervezetünk számára szükséges nyomelemek pótlását. Ez azért lényeges, mert azok sokszor az egészségtelen táplálkozás következtében nem kerülnek be a szervezetünkbe megfelelő mennyiségben. A nyomelemek pótlásával immunrendszerünk megerősödik, ellenállóbb lesz a fertőzésekkel, meghűlésekkel, rosszindulatú folyamatokkal szemben. Ezért fontos folyamatosan, a betegség típusának megfelelően szedni a **Béres Cseppet**, természetesen a felszívódását segítő C-vitaminnal együtt.

Figyeljünk oda jobban magunk és családtagjaink egészségére!

A Béres Csepp® vény nélkül kapható roboráló gyógyszer.

A kockázatokról és a mellékhatásokról olvassa el a betegtájékoztatót, vagy kérdezze meg kezelőorvosát, gyógyszerészét.

ÚJRA MEGJELENT

Visszhang

Imádságok, olvasmányok

2., javított kiadás

396 oldal, 124x183 mm, vászonkötés

Ára: 2300 Ft

ÚJRA MEGJELENT

A KÖTET KAPHATÓ

a Huszár Gál könyvesboltban,

a Luther Kiadó könyvesboltjában

(Budapest VIII. ker., Üllői út 24.)

és e-boltjában:

<http://bolt.lutheran.hu>,

vagy

MEGRENDELHETŐ A KIADÓTÓL:

Luther Kiadó,

1085 Budapest, Üllői út 24.

Fax: (1) 486-1229

e-mail: kiado@lutheran.hu

Ki ne vágyódna egy csendes órára, amikor nyugodtan gondolhat mindarra, ami vele történt, és eltöprenghet arról is, merre tart az élete? Szeretnénk kiszakadni ekkor a mindennapi küzdelmekből, hogy megpróbáljuk átélni azt a legmélyebb belső kapcsolatot, amely Istenhez és emberekhez köt, s amelyben az összetartozás érzése határoz meg mindent. Jó lenne, ha sokak számára adna lehetőséget ez a kötet arra, hogy mások imádkozó szavai vagy egy-egy kép segítségével erőt és hitet találjanak Isten közeleiben. A kötetben 117 szerző 291, különböző élethelyzetekben született imádságát találjuk – színes fényképekkel illusztrálva.

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

Farkasréti ökumenikus esték. A Budapest XI. ker., Németvölgyi út 138. szám alatti evangélikus-református templomban április 11-én, hétfőn 18.30-kor Sándor Frigyes evangélikus lelkész tart előadást *Az Alfa mozgalomról* címmel.

Hítünk titkai – Teológia Luther nyomán – mindenkinek. Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) legközelebbi alkalma április 14-én, csütörtök 16 órakor lesz a Budapest-Kelenföldi Evangélikus Egyházközösség tanácstermében (Budapest XI., Bocskai út 10.). Áhítatot dr. Győri József, előadást pedig Rőzse István tart *A feltámadás és az új élet csodája* címmel.

Hálaadó istentisztelet keretében helyezik el Balatonfüreden – az evangélikus templom szomszédságában – az épülő új parókia alapkövét. Az alkalom április 16-án, szombaton 14 órakor kezdődik. A szolgálatot Ittész János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke végzi.

Ökumené és az Ágostai hittalás – 475 éves a Confessio Augustana címmel dr. Csepregi Zoltán és dr. Kránitz Mihály tart előadást a Deák téri Evangélikus Szabadegyetemen április 20-án 18 órai kezdettel a Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Gyülekezetének dísztermében (Budapest V., Deák tér 4.). Az előadást dr. Reuss András egyetemi tanár vezeti be. Honlap: www.szabadegyetem.atw.hu.

A Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Gyülekezete köszönetet mond mindazoknak, akik közhasznú alapítványának, az Insula Lutherana – Evangélikus Sziget Alapítványnak a célkitűzéseit 2003. évi személyi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták. Az ebből befolyt 923 553 Ft-ot a Deák téri parókia gázalapvetésének felújítására fordítottuk. A további támogatásokat is szeretettel kérjük. Adószámunk: 18066995-1-41.

HALÁLOZÁS

Istennek hálát adva hosszú életéért fájdalommal tudjuk, hogy *Mátis István* nyugalmazott evangélikus lelkész rövid szenvedés után március 17-én, életének 97. évében visszaadta lelkét Teremtőjének. Búcsúztatása és hamvainak elhelyezése a Deák téri evangélikus templomban lesz április 15-én 15 órakor.

SZÜLETÉS

Örömmel és Urunk iránti hálával adjuk tudtul, hogy március 20-án, virágvasárnap megszületett *Berta* lányunk. A szoltáros szavai segítenek megfogalmazni a fantasztikus élményt, amelyet azóta napról napra átélünk: „Emlékeztessé tette csodáit, kegyelmes és irgalmas az Úr.” (Zsolt III,4)

Ugron Emese és Smidélus Gábor

Isten iránti hálával tudjuk, hogy március 23-án megszületett *Luca* nevű első gyermekünk.

Korányi András és Keresztes Anikó

Az év minden napján várjuk egyéni vendégeinket és a csoportokat természeti környezetben, a kegytemplom és a királyi kastély mellett 1–5 ágyas szobákkal, ifjúsági szállással, konferenciatermekkel, zárt parkolóval, sátorozási lehetőséggel. Egyéni szállás- és étkezési igényeit is kérésének megfelelően intézzük.

Mater Salvatoris Lelkigyakorlatos Ház és Konferencia-központ
2100 Gödöllő-Máriabesnyő, Kapucinusok tere 3.
Tel.: 28/510-740, tel./fax: 28/510-742
e-mail: matersal@invitel.hu
www.matersalvatoris.hu

Szeretettel hívunk mindenkit a szolnoki evangélikus templomban (Szolnok, Verseghy park 7.) április 17-én 16 órakor tartandó ünnepi istentiszteletünkre, melynek keretében *Koczor Tamás* esperes hivatalába iktatja a gyülekezet választott lelkészét, *Győri Péter Benjámin*ot. Igét hirdeti *D. Székely Imre* elnök-püspök.

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület győri székházában április 4-én lelkészvizsgát tett és lelkészi oklevelet kapott *Süller Zsolt* (Székesfehérvár), *Sághy Balázs* (Ágfalva), *Kende Kirchnopf László Domokos* (Csurgó), *Vincze Katalin* (Sopron, liceum) és *dr. Labossáné Sánta Anikó* (Lajoskomárom) segédlelkész, valamint *Mihácsi Lajos* (Sopron, nyugdíjasház) diakónus lelkész.

APRÓHIRDETÉS

Luther-kabát méret utáni készítését vállalom, egyházi szabómester. Tel.: 351-4942.

Alapítvány keresztény, nyelvi gyerektáborokat szervez Angliában, Svájcban és Németországban. Tel.: 1/276-9675.

30FK: keresztény buli harminc feletti szingliknek április 22-én 19 órakor (Budapest VI., Vörösmarty u. 51., www.geocities.com/harminc_f_k).

A keszthely-gyenesdiási evangélikus szeretetotthon (a MEE Kapernaum Szeretintézménye) felvételt hirdet idős hölgyek részére. Érdeklődni a 20/200-2665-ös telefonszámon lehet.

A kelenföldi evangélikus gyülekezet tagja, *dr. Vida Tamás* mérnök-közgazdász végzettséggel állást keres. Tel.: 30/297-4538.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Hagyja el gondolatait az álnok ember, és térjen az Úrhoz, mert kész megbocsátani. Ézs 55,7 (2Tim 2,19; Jn 10,11-16/27-30; 1Pt 2,21b-25; Zsolt 23) Mindannyian gondolkodó lényei vagyunk Istennek. Isten, amikor hozzánk szól, szívünk legmélyebb részét érinti meg. Sokan ezért félnek az ő szavát hallgatni. Ha Isten szól, akkor azért szólal meg, mert a javunkat akarja, és szeret minket. Ez csendül ki Ézsaiás szavaiból is. Vajon az, aki a fejünkön levő hajszálakat is számon tartja, nem látja-e életünk buktatóit? Soha ne bíráljuk felül az ő szavát – még akkor sem, ha nem értjük –, hanem csendes alá-tasságban kérjük: Uram, magyarázd meg nekem, hogy megérthessem!

Hétfő

Megtisztítom őket minden bűnüktől, amelyeket elkövettek ellenem; megbocsátom minden bűnüket. Jer 33,8 (1Jn 2,2; 4Móz 27,12-14/15-23; Zsid 7,1-10) Szinte mindannyiunknak van olyan gyermekkori emléke, amikor egy-egy szabad ég alatt vagy másutt eltöltött nap után édesanyánk így szól: „Már megint hogy nézel ki?” A mondat mögött ez az igazság húzódik meg: tisztának szeret látni. Urunk is így szeret bennünket, ő is tisztának szeretne látni. Most, igéjét olvasva nem találunk-e valami foltot a szívünkben, amellyel elé kellene állnunk? Ha igen, tegyük meg, hiszen ő szeret, tisztán és feddhetetlenül akar színe elé állítani bennünket Jézus Krisztusban.

Kedd

Népet megoltalmazza az Úr, és Izrael fiainak erőssége lesz. Jól 4,16b (Mt 25,34; 1Kor 4,9-16; Zsid 7,11-28) Csalóka illúzió, hogy az ember önmagában, egyedül lehet a legboldogabb. Mégis divatos ma szinglinek, azaz egyedülállóknak lenni. A másik ember csak arra való, hogy legyen kinek megcsodálnia bennünket, és hogy legyen, aki a kívánságainkat teljesíti. Isten az embert valójában közösségi lénynek teremtette. Ezért kívánunk a lelkünk mélyén valahová tartozni. Mi, keresztények tudhatjuk, hogy van egy csodálós népe, az Isten népe, amelybe tartozhatunk. Soha nem vagyunk magunkra hagyva, és mindig számíthatunk Isten oltalmára. A hatalmas Isten védelmét élvezni és biztonságban élni: ez csak magasztalást fakaszthat belőlünk. Méltó vagy, Urunk, arra, hogy dicsérjünk!

Szerda

Hallgasson meg téged az Úr a veszedelem napján! Zsolt 20,2 (Lk 11,1; Jn 17,20-26; Zsid 8,1-13) Egyik ismerősöm valóperes tárgyalása előtt a következőt mondta: „Tudod, soha nem hittem volna, hogy nem vagyok ura az életemnek, hogy az életem vezetésére egyszer is kicsúszhat a kezemből.” Bizony, néha csak az élet nyomorúságai szemécsítik ezzel az igazsággal: nem vagyunk urai az életünknek. Jön a veszedelem órája, és tehetetlenül nézünk minden minket érő eseményt. A keresztény embert sem kerül el az élet viharai, csak annyi a különbség, hogy mi tudjuk: nemcsak sírni lehet az életünk felett, hanem van, akit megszólíthatunk; és akit megszólítottunk, az tud segíteni. Boldog az ember, akinek van kihez kiáltania a nyomorúság idején, és tudja, hogy kiáltása meghallgatásra talál.

Csütörtök

Maradjanak a szívedben azok az igék, amelyeket ma parancsolok neked. Ismételd azokat fiad előtt! 5Móz 6,6-7 (Lk 18,15-16; Ef 4,8-10/11-16; Zsid 9,1-15) Gyermekként sokat figyeltem az idős embereket: mennyi mindenhez ragaszkodnak, amire valójában nincs is szükség! Ők is tudják, hogy sok mindennek nem vehetik hasznát, mégis ragaszkodnak hozzájuk: ez azért kell, mert emlék, amaz azért, mert még jól jöhet egyszer... Amikor aztán elköltözünk ebből az életből, jönnek a gyerekek és az unokák, és kidobják az egészet. Bárcsak tudnánk legalább úgy ragaszkodni Isten igéjéhez, mint régi tárgyainkhoz! Minden elmúlik, csak az ő igéje nem. Ismételd azokat, és forgasd a szívedben!

Péntek

Uram, te vagy egyedül! Te alkottad az eget, az eget egeit és minden seregüket, a földet és mindent, ami rajta van, a tengereket és mindent, ami bennük van. Te adsz életet mindnyájuknak. Neh 9,6 (Kol 1,23; Mt 26,30-35; Zsid 9,16-28) Jó ötlet lehet a mai elmélkedésünkhöz egy friss zöld levélhajtást venni a kezünkbe, vagy asztali, cserepes virágunkat magunk elé tenni. Kezünkbe fogva idézzük fel hangosan kimondva az igét! Milyen csodát is tartunk a kezünkben, és milyen hatalmas csoda maga az ember! Nézzünk ma így mindazokra, akikkel találkozunk. Mielőtt este lefeküdnénk, gondoljunk végig azt, mivel láttunk ma többet az emberekből, mint tegnap vagy azelőtt! Mondjuk el végül még egyszer hangosan magunknak és valaki másnak az igét és amit megláttunk általa!

Szombat

Az Úr javamra dönti el ügyemet. Zsolt 138,8a (Fil 1,6; Jn 14,1-16; Zsid 10,1-18) Mi életünk legnagyobb ügye? Itt álljunk meg, mielőtt tovább olvasnánk ezeket a sorokat! (...) Mire gondoltunk, testvérek? Isten szerint a legnagyobb ügyünk: élet vagy halál, kárthat vagy üdvösség. Mit meg nem adnánk egy adott pillanatban az életünkért! Mit meg nem tennénk azért, hogy biztosak lehessünk abban, hogy van üdvösség, és ha erről meggyőződünk, akkor azért, hogy az a miénk legyen! A lelkiismeret kegyetlen terhe alól nem ugorhatunk ki, az ítélt Isten előtti számadást sem kerülhetjük el. Ez a mi legnagyobb ügyünk. Isten Jézusban javamra döntötte el ügyemet, csak egy kell: az, hogy én is akarjam, amit Isten akar nekem. Akarom?

■ SÁNDOR FRIGYES

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból április 10-től április 17-ig

VASÁRNAP

5.45 / tv2
Reggeli gondolatok (30')
8.05 / Bartók rádió
Magyarország orgonái. Az esztergomi bazilika nagyorgonája
9.40 / Duna Tv
Nyelvörz. Nyelv, szöveg, játék
10.04 / Kossuth rádió
Istentisztelet közvetítése Győről, az evangélikus Öregtemplomból. Igét hirdeti Lackner Pál tabori püspök.
10.25 / m2
Evangélikus ifjúsági műsor (10')
11.50 / mtv
„Így szól az Úr!” (10')
12.10 / Duna Tv
Élő egyház (26')
15.00 / Bartók rádió
Musica Sacra
Egyházzenei magazin (60')

CSÜTÖRTÖK

5.35 / mtv és m2
A Hajnali gondolatokban Balicza Iván evangélikus lelkész gondolatait hallhatjuk.
14.04 / Kossuth rádió
Társalgó irodalomról, művészetekről. Benne: Reményik Sándor-kiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban (56')
20.15 / PAX
Egy darabka Mennysorság (dokumentumfilm)
Dél-Amerika drogparadicsomában sokan szenvednek elvonási tünetektől – drámai erejű film a szenvedély és a hit küzdelméről. (26')
20.35 / Kossuth rádió
A magyar nyelv hete
21.04 / Petőfi rádió
Mindentudás Egyeteme

HÉTFŐ

9.35 / PAX
Crescendo Bach (22')
Koncertfilm
11.45 / Petőfi rádió
Szimbólumok hétről hétre
13.40 / PAX
Jubál 2004, 4/5. rész. Talitha Kúmi / Ászáf (ZMC – 41')
19.04 / Kossuth rádió
Versünnep
„...ki ismer engem és szeret” – A József Attila-évforduló tiszteletére rendezett vers- és prózazámon verseny döntője a Veszprémi Petőfi Színházban.
21.05 / mtv
„Születésnapomra...”
Gálaest József Attila születésének századik évfordulóján. Közvetítés a Nemzeti Színházról. (90')

PÉNTEK

12.20 / tv2
Ének az esőben (amerikai film, 1952)
A Gene Kelly rendezésében és főszereplésével forgatott klasszikus minden bizonyra örömet szerez a régi musicalkedvelőnek. (98')
12.20 / Duna Tv
Élő egyház (ism.) (26')
15.00 / PAX
Családi szabadidő, 10. rész
Magazinműsor (ZMC – 21')

KEDD

14.00 / Petőfi rádió
Terep-járó
A mai adásban egyebek mellett útszéli szobrokat, keresztteket és kápolnákat keresnek fel Székesfehérvárott, Solymáron és Nagyváradon.
15.25 / PAX
Rozetta, 1. rész
Magazinműsor (ZMC – 29')
16.50 / mtv
Maradj velünk
Találkozás Jézussal (10')
20.30 / PAX
Túl a Hold-élményen (PAX premier) (dokumentumfilm)
James Irwin, az 1971-ben útra indított Apollo-15 űrhajósa mesél élményeiről: a Holdra szállásról és az ott eltöltött hatvanhat óráról. (30')

SZOMBAT

6.03 / Petőfi rádió
Pax rádió. „Isten szent emberei” – beszélgetés a prófétákról dr. Török József egyháztörténésszel. (27')
7.00 / Rádió C (FM 88,8)
Az evangélikus ébresztőműsort Csapó Krisztián és Győre Balázs vezeti. (60')
12.10 / Duna Tv
Isten kezében. József Attila istenes versei (26')
15.50 / PAX
A sivatag kútja (dokumentumfilm)
Libanon a bibliai idők tanúja. A lassan kisebbségbe szoruló ortodox szerzetesek hegyi kolostorokban őrzik az ősi keresztény hitet, és hirdetik a békét egy háborúktól dúlt földrészen. (17')

SZERDA

19.25 / HBO
Ellopott vár (amerikai film)
Pete-től azt kéri egy apáca, hogy az Úr útját válassza, és ne az ördögét. Ő komolyan veszi ezt, úgy érzi, valakit meg kell térítenie... (89')
14.25 / PAX
Fény előttem, fény utánam
Túrmezei Erzsébet költőnő portréja (ZMC – 34')
16.50 / mtv
Evangélikus ifjúsági műsor (10')

VASÁRNAP

10.00 / Duna Tv
Evangélikus istentisztelet
Közvetítés a sajógömöri gyülekezet (Felvidék) templomából. (60')
10.30 / m2
Evangélikus ifjúsági műsor (5')
12.05 / Duna Tv
Élő egyház
Vallási híradó (26')
15.00 / Bartók rádió
Jubilatio Deo (60')
20.45 / PAX
János-passió. A Luthéria énekkar és a Magyar Szimfonikus Zenekar előadását Kamp Salamon dirigálja, a Deák téri templom orgonáját Trajter Gábor szólaltatja meg. A felvétel nagyszombat napján készült. (106')

Evangélikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evélet@lutheran.hu
ÉvÉlet on-line: www.evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195. **Szerkesztőségi titkár:** Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). **Olvasószerkesztők:** Győri Virág vez. szerk. (virag.gyori@lutheran.hu), Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Huszár Mariann (marian.huszar@lutheran.hu). **Tervező-szerkesztő:** Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). **Főmunkatárs:** Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu)

Rovatvezetők: Bogdányi Gábor – ÉvÉlet OnLine (gabor.bogdanyi@lutheran.hu), Hafenschér Károly ifj. – Liturgikus sarok (hafok@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio Oecumenica (peter.kende@lutheran.hu), Kóháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu)

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK)
INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu)
1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518, fax: 486-1229. **Feladás kiadó:** Kende K. Péter (peter.kende@lutheran.hu)

Nyomdai előállítás: Szikra Lapnyomda Rt. Felelős vezető: Matolcsy Miklós vezérigazgató
E-mail: szikra.kervigh@szikralapnyomda.hu

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön negyed évre 2132 Ft, fél évre 4264 Ft, egy évre 8528 Ft, szomszédos országba egy évre 2900 Ft (108 euró), egyéb külföldi országba egy évre 33 800 Ft (135 euró).

Csak a minden hónap 16-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzáratok kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evélet@lutheran.hu címre várjuk.